

БЮЛЕТИН

Културно-информационен център на българското малцинство
“Цариброд” – клон Босилеград

Година 5. Брой 24. Април 2002 година Безплатен екземпляр

БЮЛЕТИН

Основател и издател: Гражданско сдружение Културно информационен център на българското малцинство “ЦАРИБРОД” Димитровград, Площад на освобождението № 8.

Редакция: Иван Николов, Радко Стоянчов и Александър Димитров. Технически редактор: Новица Божилов.

Адрес: Ул. Маршал Тито № 15, 17540 Босилеград, тел./факс: 017/78 – 254.

Главен и отговорен редактор: Иван Николов.

Печата: Графическо предприятие “Мишич”, Ниш, Земунска 18 тел. 018/715 691.

Време разделно?

Делото срещу Милошевич в Хага имаше мобилизиращ ефект сред сръбските националисти. Вместо да използват това дело за да се дистанцират завинаги от военнопредстъпленията, те останаха възхитени от поведението на своя “герой” и потвърдиха още веднъж, че политиката на Милошевич все още има почти плебисцитарна подкрепа в Сърбия. Ако не беше зад решетките в Шевенинген, Милошевич като нищо щеше още веднъж да спечели изборите. Което само показва, че сръбската нация все още е луда по него. Начина по който той се брани показва, че за него работят цели екипи от експерти, което ще рече, че съюзната ДСС власт здраво стои зад него. В крайна сметка, това едва ли ще му помогне и него, и на нас.

Разбирам раздражението на всички които по един или друг начин бяха съучастници в неговият проект. Има защо да ги гризе съвестта – ако я имат. Но тъй като моралните категории са относително нещо, съдът в Хага ще постави и някои други въпроси – като например за военните репарации. Босна и Хърватия вече заведоха дела за това пред Международния трибунал срещу Югославия (тя вече не съществува, но ще я наричаме така за по кратко). Ако тя, тоест ние, бъдем осъдени, ще си платим като кумове за всички поразии и мародерства по Босна, Хърватия и Косово. Нищо че нямаме пари за ток, и живеем от донации. Трябвало да гледаме кого избираме на власт и кому отиваме на митинзи в Белград да даваме подкрепа. Така е, всички грешки рано или късно се плащат. Включително и тия които правим в момента.

Черна Гора временно отстъпи от референдума за независимост под натиска на Европа, която пък си има свои сметки. Не че я е много грижа за Югославия, просто е голяма опасността да не би отделянето на Черна Гора да доведе до повторна експанзия на великосръбският национализъм в Сърбия и да сваля правителството на Джинджич.

И докато Югославия безнадеждно пада под земетресението, и всеки се спасява кой как може, ние българите сме се хванали за главата и гледаме къде да се скрием. Да оплакваме Югославия е излишно и непотребно – така и така от тая държава нито видяхме, нито ще видим хаир. Сметката е проста и ясна.

От 120 000 народ, останахме има-няма 20 000. Бяхме и си останахме икономически изостанали, политически потиснати, обезправени, дадохме най-голям брой политически затворници по глава на населението, бяхме най-лоялни и – станахме за никъде! Прословутата ни интелигенция вместо да търси пътища за нашето избавление, бере коприви край плетищата и си мисли, не как да тръгнем напред, а как да се върнем назад.

Няма ли кой да помисли, какво ни чака след окончателното разпадане на Югославия? Какъв живот ни предстои в тази Сърбия, болна от шовинизъм и икономически напълно незаинтересована от нас? Къде са тия големи патриоти в София, да ни обърнат малко внимание, да помислят поне колкото за шестимата български медици закъсали в Либия? Къде са големите сръбски демократи в Белград да покажат пред света, че мислят не само за сърбите, но и за правата на малцинствата? Перспективата при сегашните условия, ни е направо убийствена. И България и Югославия ни гледат как се давим – и не мърдат.

Кога ще се съберем на една маса с българските, сръбските, и европейските политици за да решим какво да правим занапред, къде и как да живеем? Когато една държава се разпада, сметките трябва да се поставят на чисто: да видим, има ли някой интерес от нас, няма ли, трябваме ли някому, не трябваме ли, и защо му трябваме? Нали все трябва да знаем кому и защо ще плащаме данъците? Ако искат да си кротуваме – да ни помогнат заедно да създадем нормални условия за живот. В противен случай, ще си берат ядове с нас!

Иван Николов

Новият закон за малцинствата – кърпене на старите дупки

Пише: Иван Николов

От 26 февруари 2002 година е в сила новият съюзен Закон за защита правата и свободите на малцинствата. С тоя закон трябваше да се гарантират и реализират правата и свободите на малцинствата така както те са дефинирани със системата от международни документи за защита на правата на малцинствата.

Основният проблем в общественият дебат който се водеше по време на донасянето на този закон бе, че той бе изнуден с външни натисци от страна на международната общност, за безусловно спазване на правата на малцинствата като условие за повторна реинтеграция на Югославия в международната общност и получаване на финансова помощ, а не като резултат на промяна в обществената нагласа, начина на мисленето и промяната на политиката към националните малцинства.

Това бе и основната причина за всички слабости на закона. Въпреки че той едва ли си заслужава коментара на фона на разпадането на Югославия, има ред неща които трябва да се отбележат като илюстрация на начина на мисленето на политическото мнозинство което днес управлява една агонизираща страна.

Въпреки че на пръв поглед този закон съдържа целият корпус от национални и граждански права и свободи гарантирани с международните договори, той все още има форма на политическа декларация която не ангажира никого.

В закона е дефинирано понятието “национално малцинство”; забранени са всички видове национална дискриминация; гарантирано е правото на равнопоставеност на числящите се към националните малцинства пред закона; предвидено е че никой не смее да претърпи вреда заради своето национално определение; “забранено е всяко регистриране на числящите се към националните малцинства което противно на тяхната воля ги задължава да се изяснят за своята национална принадлежност”; забранени са всички видове на “насилствена асимилация”; гарантирано е правото на свободно общуване на принадлежащите към малцинствата с лицата които законно пребивават в други държави особено с ония с които имат обща етническа, културна, езическа и религиозна идентичност; гарантирано е правото на свободен избор на лично име и на името на своите деца; право на свободно използване на майчин език в частният и общественият живот.

В случаите когато принадлежащите към малцинствата достигат 15% от цялото население в определена община, тя е длъжна да заведе задължително ползване на служебно използване на малцинствен език. Под служебна употреба на малцинствен език се подразбира: използване на езика на малцинството в управлението и правосъдието, пред държавните органи на властта, издаване на личните документи на малцинствен език, издаване на избирателни документи на малцинствен език, свободно използване на малцинствен език в представителните органи на властта. Също така, имена на органите с публични

правомоция, имена на единиците на местно самоуправление, населени места, площади, улици и топоними се изписват и на езика на малцинствата според техните традиции и правопис. Всички съюзни закони ще се публикуват и на езика на малцинствата. Малцинства които достигат 2% от населението на Югославия по последното преброяване могат да се обръщат към съюзните органи на своя език и имат право да получат отговор на своя език.

С този закон също така е гарантирано правото на опазване, тачене, развиване и пренасяне на националните, културни, религиозни и езикови особености като част от традицията. С цел опазване на етническите особености, числящите се към националните малцинства имат право да създават културни, художествени и научни институции, дружества и сдружения във всички сфери на културния живот в чието финансиране трябва да участва и държавата. Музеите, архивите и институциите чийто основател е държавата, са длъжни да защитават и културно-историческите паметници на малцинствата.

Особено внимание този закон посвещава на образованието на майчин език. На принадлежащите към малцинствата е гарантирано правото на възпитание и образование на майчин език в предучилищните заведения, основното и средното образование. Ако в момента в който този закон встъпва в сила, някое малцинство няма обезпечено право на обучение на майчин език, държавата е длъжна да създаде условия за организиране на образованието на майчин език, а “до това време да обезпечи двуезично обучение или изучаване на езика на малцинството с елементи на национална история и култура”. Учебните програми трябва да съдържат достатъчно теми които се отнасят на историята, културата и изкуството на малцинството. В правенето на учебните програми обезателно участват националните съвети. Отново е предвиден минимален брой на ученици чиито родители трябва да се изяснят че децата им искат да учат на майчин език. Предвидено е също така в рамките на висшето и високото образование да се обезпечат катедри и факултети където ще се образуват педагози, учители и преподаватели на езиците на малцинствата. Държавата ще насърчава международното сътрудничество с цел да се даде възможност принадлежащите към малцинствата да следват в чужбина на майчин език. Принадежащите към малцинствата имат право да създават и поддържат частни училища или университети където да се обучават на майчин език. Във финансирането на образованието на езиците на малцинствата могат да участват домашни и чуждестранни организации, фондации и частни лица, съобразно закона.

Принадежащите към националните малцинства имат право на собствени национални символи които не могат да бъдат идентични със символите на други държави. Тях ги предлагат съветите на националните малцинства и се потвърждават от Съюзният съвет за малцинствата. Те се изтъкват по повод държавни празници и празници на малцинствата на сградите и просториите в общините където живеят малцинствата.

Принадежащите към малцинствата имат право на пълно и обективно информиране на своя език, включвайки и правото на приемане, изпращане и размяна на информация чрез медиите. Държавата е длъжна в своите медии да обезпечи достатъчно културни, образователни, информативни и развлекателни съдържания на малцинствен език а може и да създава радио и ТВ предаватели на малцинствени езици. Малцинствата имат право да създават и поддържат собствени медии.

С този закон е предвидено малцинствата да избират свои национални съвети чийто състав и длъжности ще определя Съюзното правителство. Избирателните правила за избиране на националните съвети първа трябва да се регулират със специален закон. Но до донасянето на такъв закон ролята на националните съвети ще изпълняват “електори”, т.е. депутати в съюзната, републиканската и евентуално автономните скупщини, отборници в общинските скупщини или кандидатиращи граждани от малцинствата които бъдат поддържани поне със 100 подписа от числящите се към малцинствата.

На националните съвети е възложена голяма част от задълженията по прилагането на закона, но избирането на националните съвети не е ясно и точно регламентирано. Кое то създава безбройни възможности в тия национални съвети на практика да влезнат хора които нямат отношение към малцинствените проблеми, и елегантно да бъдат изманипулирани от политическите сили на мнозинството.

Въпреки че в сравнение с досегашните закони регулиращи правата и свободите на малцинствата, този закон на пръв поглед представлява голям напредък, той няма все още няма нищо общо с либералните законодателства на някои европейски страни които на всяко национално малцинство дават пълна политическа свобода самото то да осъществява правата си в рамките на системата. Оставени са редица “дупки” през които държавата може да се промъкне когато става дума за практическо прилагане на правата на малцинствата, и същевременно отговорността да бъде стоварена на самите малцинства че те “не искат да ги ползват”.

Кмет, с изтекъл срок на годност

Пише: Иван Николов

Пет месеца след победата на местните избори в Босилеград, веселите управляващи съпартийци на вечно намусеният президент без държава Кошуница, все повече приличат на героите от Чеховите драми. Тяхната комичност идва от пълната им неподготвеност да се справят с управлението на общината в един изключително деликатен исторически момент който изисква хора от съвсем друг мащаб и с друга духовна нагласа.

Както знаем, днес е времето на демократизацията, свободата на медиите, приватизацията, частната инициатива, пазарното стопанство, падане на граничните бариери, спазване на човешките и особено на малцинствените права... Днешното време изисква хора с революционерен начин на мислене и поведение, без предразсъдъци по отношение на бъдещето и без носталгия по миналото. Въпросът е може ли дружинката на сегашният босилеградски кмет Владимир Захариев да се справи с предизвикателствата на времето и успешно да премести бездната на прехода пред която е изправена Босилеградска община?

За ония, които поне от малко познават нашата политическа сцена, отговорът беше ясен още на 4 ноември 2001 година. На тях им беше съвършено ясно, че скрити под “демократичната” си маска, бившите комунисти от втория ешелон, подкрепени от новите привърженици на “демократичният” консервативен национализъм на Воислав Кошуница – се връщат отново на власт. Така по “легален” начин беше изиграна волята на Босилеградските граждани които в “трикотажната революция” най-после обявиха края на комунизма в Босилеград и заявиха желанието си за промени. 4 ноември 2001 година беше повратен момент в развитието на демокрацията в Босилеград и продължение на тежката икономическа агония.

При всичкото си уважение към гражданина Владимир Захариев, политикът и сегашен кмет на Босилеград Владимир Захариев вече събра достатъчно пасиви за една безпощадна критика.

Нека да припомним, че той в смутните времена, винаги беше галеното дете на предишната власт. Докато неговите връстници яростно се бореха против режима на Милошевич, живееха в страх от мобилизация, а някои дори рискуваха здравето и живота си в касапницата на гражданската война от Словения до Косово, Владимир Захариев необезпокояван от никого, спокойно си въртеше търговийката с маратонки и дънки и то по времето когато много “нецелесъобразни” собственици на частни магазинчета бяха финансово съсипвани от безмилостни инспекции и нелоялна конкуренция на скорострелните “бизнесмени” здраво загнездени във властта. Поради дискретната си близост с определени хора, мнозина го считаха за доверено лице на режима на Милошевич.

По времето на масовите протести през ноември 2001г., Захариев дълго се колеба и им се придружи сред последните – едва когато стана ясно, че нещата са необратими. След като в Босилеград беше създаден ДСС, който в новите условия трябваше да поеме ролята и мястото на вече компрометираната и разпадаща се ЮЛ, някой реши да го извади от чекмеджето и да го турне за водач на ДСС в Босилеград.

Наскоро след това той се обяви против реформаторското временно управление на ДОС в Босилеград, и отново с дискретна подкрепа от хората на бившата власт, умело използвайки глупостите и диверзантските действия в самият ДОС, солидни финансови възможности на партията си и личното умение да се харесва на хората, той успя да спечели местните избори на 4 ноември и да се намърда за кмет. Със съмнително образование и само 144 спечелени гласа в своята изборителна колегия! Това само в Сърбия можеше да се случи. Но както и да е, всеки човек заслужава своя шанс.

Анализа на управленската политика на Владимир Захариев през изтеклите няколко месеца ясно показва, че той точно копира, или точно изпълнява инструкциите на своята политическа централа в Белград. Това се вижда от следните факти.

Първо, той ясно се дистанцира от реформаторското крило на ДОС в Общинската скупщина. Второ, направи остър завой наляво рехабилитирайки свалените бивши социалисти и отново ги довеждайки на власт. Трето, обяви война на специалистите довеждайки на тяхно място послушни и изпълнителни членове на своята партия. Четвърто, продължи антибългарската си политика по отношение на възстановяване на българският език в училищата, (случаят със съкращаването на Комисията за подготовка и реализация на обучението по български език). Пето, обяви се против частната инициатива и инвестиране на частен капитал в община Босилеград, (случаят с кабелната телевизия). Шесто, прояви нерви по отношение на свободата на медиите, което е характерно за управници с автократски амбиции. Седмо, продължи дружбата си с “левите капиталисти” забогатяли по времето на “плакненето” на обществената собственост и ембаргото, което буди съмнения, че той всъщност не защитава правата и интересите на населението, а само на определени

интересни групи със съмнителна почтеност. И осмо, с някои добре изиграни “кадрови” ходове, той продължи подмолната си дейност срещу главните си конкуренти във властта – Коалицията ДОС.

Всичко това обаче е политика с която може да се спечели доверието на консервативните националисти в Белград (и може би на някои офицери на Държавна сигурност), но не и на изгладнените работници от пропадналите обществени фирми в Босилеград.

Независимо от ласките и обещанията на белградските рамотупачи с които те продължават да коткат симпатичният “Влада Бугарин”, едва ли някой ще изтресе куфар пари (както в старите добри времена), за да купува социален мир в Босилеград сред който той спокойно да нанка с пръстенце в устата. Дори и Държавна сигурност вече няма пари за разпиляване, така че един след друг, всички ще го оставят да се пече на огъня който сам си подкладе. Пък и сигурен съм, че неговите великосръбски “демократи” в Белград дълбоко в себе си го презират, само че още нямат сили да му го признаят.

Обществените фирми с всеки изминат ден затъват, безработицата се увеличава, социалното напрежение нараства, а Владимир Захариев вече разбира, че да даваш безотговорни предизборни обещания и да се справяш с реалните нужди и изисквания на хората – не е едно и също. Първоначалната самонадеяност, че “за три години Босилеград ще стане Кувейт” вече се превръща в паника от главоломно срыващата се Босилеградска икономика и реалната перспектива Босилеград да стане не Кувейт, а направо – Намибия. Хората които харесаха Владимир Захариев в предизборната кампания, защото им говореше това което те искаха да чуят, (спомнете си небивалиците от типа на няколко хиляди нови работни места), сега с право искат от него да си изпълни обещанията. Удобната общинска табуретка която той яхна с такова детинско самочувствие, вече се превръща в нагорещена печка (циганска любов). Поуката е проста: никога не зальгвайте хората с празни обещания, рано или късно те ще дойдат да си искат обещаното.

Първият предупредителен протест отправен от група граждани по радио Босилеград по повод историята с кабелната телевизия беше и първият сигнал към кмета да си коригира поведението. Но той не можа да го разбере. В отговора по радиото той продължи своята патриотарска демагогия и излияния на фалшива любов към народа в типичният за Милошевич стил: “Обича ви вашият председател! Аз ще направя всичко за вас. Ако трябва и живота си ще дам за вас!”

Що за глупост бяха тия лигави излияния на любов? Ние, слава богу, не се намираме на война за да имаме нужда от “героизма” и “личната саможертва” на юначният “Влада Бугарин”. В които качества аз, честно казано, дълбоко се съмнявам. Ние се намираме във времето на разпадането на една държавна, политическа и икономическа система. От това как ще бъдат поставени основите на бъдещата държавна, политическа и икономическа система зависи живота и бъдещето на поколения занаятци. Това изисква смелост, способност, компетентност и отговорност да скъсаш завинаги с миналото, да имаш изградена визия за бъдещето и достатъчно количество лични качества за да ги отстояваш до край. Едно е да се опиташ да дефинираш и да отстояваш интересите на народа си в дългосрочен план, друго е да манипулираш с невежеството и глупостта на хората за постигане на лични цели. Разликата е огромна.

Чувството на справедливост ме кара освен критиката към Владимир Захариев да отбележа и една негова заслуга. С намесата си в политиката, той изхвърляйки ДОС от играта, прекрати и всички негативни тенденции които бяха почнали да се развиват в него. Друг е въпросът дали ДОС успя да си извади поука от това, дали успя да се организира по нов начин и да се превърне в реална алтернатива на сегашното управление. Това е тема за друг анализ. Но едно е съвсем сигурно: сегашното ДСС управление на Босилеград е с безнадеждно изминал срок на годност.

Така че ако наистина г-н Владимир Захариев е готов “да направи всичко за нас”... и дори “ако трябва да даде живота си за нас”, най-малкото което може да направи е – да си подаде оставката! По-добро от това не може да направи нито на нас, нито на себе си! Това би била най-мъжествената постъпка която от дребен служител на една ретроградна система, може да го превърне в герой и народен трибун! Само че това изисква мъжеството да заплуюеш господарите си в лицето и да застанеш сред своя измъчен, окъсан и огладнел народ за да споделиш неговата съдба до край. Един дребен келепирджия не е способен на такава постъпка.

Как се раждат българите в Сърбия

Пише: инж. Йовица Костов

Отдавна съм наясно относно условията в които живеем ние българите в Югославия. Познати са ми начините и средствата с които официалната власт десетилетия наред се опитва да ни изгради сръбско национално самочувствие. Но едно е да имаш абстрактни познания за нещо, и съвсем друго – да ги изпиташ на гърба си. Едно е да се оставиш да те носи течението, и друго е, да се съпротивляваш отбранявайки името и достойнството си на свободен човек.

Радостта от раждането на първата ми дъщеря Бояна бе помрачена от опитите на една зловеща административна машина да ми я отнеме веднага след раждането, т.е. да ѝ припише народност и фамилно име различни от моето и това на жена ми. Борих се сам и в крайна сметка постигнах някакъв резултат. При това никъде не споменах че съм председател на Главния съвет на Демократичния съюз на българите в Югославия. Исках лично да се убедя през какво трябва да мине един обикновен българин в Сърбия за да може новороденото му дете да понесе неговото име и неговата народност, и има ли изобщо възможност да успее.

В Босилеград няма родилен дом. Всички родилки с усложнения получават медицинско направление за Здравния дом в Сурдулица. Така се случи и с жена ми Сунчица. Няма да обяснявам какво значи през януари да закараш бременна жена от Босилеград до Сурдулица през Власина, сред виелицы, преспи сняг и минусови температури. Както и да е, на 19 януари 2002 година в Здравния дом в Сурдулица се роди дъщеря ми Бояна. Всичко беше благополучно, бях доволен от усилията на медиците. След 10 дни тръгнах с автомобил за Сурдулица да прибера жена ми и бебето.

На входа предадох венчалния лист и казах името и фамилията на детето – Бояна Костова. След половин час жена ми ме извика и ми съобщи, че името на детето в родилния акт е записано като Бояна Костов и вместо българска народност е написано сръбска! Изнервен веднага отидох при медицинската сестра и ѝ обясних че новородената ми дъщеря е българка по народност, защото аз и жена ми сме българи, че българските женски фамилни имена според българският правопис завършват на –а, а не на –в, че ние като родители не сме съгласни детето ни да бъде записано другояче и че в противен случай ние няма да подпишем родилните документи.

Последва дълъг и мъчителен разговор с персонала на болницата в който те се опитаха да ми докажат, че според някакъв закон те не смеят да запишат дъщеря ми като Костова, а само като Костов, защото “такава била практиката” и кой съм аз да не се съгласявам с тази практика! Дори медицинската сестра ми каза че може да я уволнят ако запише дъщеря ми като Костова. Стигнахме до една безизходна ситуация. Аз настоявах да се спазват правата ни и волята ни на родители и не исках да приема никакво друго решение.

След като прекарахме два часа в подобни прения съгласих се с медицинската сестра да отидем в управата на Здравния дом, а оттам в матичната служба в Сурдулишка община и там да се опитаме да решим проблема.

В управата на болницата разбрахме, че документите на изписаните бебета вече са отнесени в общината и че ще трябва да изчакаме до утре! Никак не исках да остана още един ден в Сурдулица посред зима с десетдневна бебе и още невъзстановила се от раждането жена, защото просто нямаше къде да ношуваме.

Помолих сестрата да отидем при секретаря и директора на болницата. Секретарят го нямаше. След половин час чакане в коридора, директора ни прие. Там беше и секретарят. Като им обясних за какво става дума, те видимо се учудиха как е възможно всичко това, и казаха на сестрата да запише името на дъщеря ми с окончание на -а и с българска народност. Тя остана изумена и отново попита няма ли да има никакви последствия ако така напише данните. Те отново ѝ обясниха, че аз съм правият и ѝ заповядаха да напише данните така както аз и ѝ ги бях казал. Така след три часа психически тормоз аз, жена ми и бебето тръгнахме от Сурдулишката болница за Босилеград. Но неволите не спряха дотук.

След една седмица аз отново потеглих за Сурдулица да извадя кръщелно свидетелство за Бояна. В матичната служба отново отказаха да запишат дъщеря ми като Костова, а искаха да я запишат като Костов. Обяснявах ми, че така било по закон и че в болницата са направили грешка. Аз им доказвах че те грешат, и накрая стигнаха до едно Соломонско решение: аз да подам иск за промяна на фамилното име от Костов на Костова и в приложение да доставя акт за раждане на детето, удостоверение от Общинския съд в Босилеград, че против това дете, (на две седмици!), не се води следствие (!) и писмено съгласие на родителите, че искат да му променят фамилното име!?

Останах направо изумен. Обяснявах им, че едно бебе на две седмици не може да бъде виновно за нищо, дори и затова че се е родило като българче, и че ние изглежда нямаме право да се раждаме като българи. Питам ги как е възможно жена ми в Босилеград да бъде записана като Костова, а тук в Сурдулица дъщеря ми не може да бъде записана като Костова като че ли живеем в две държави? Чиновничката ми

кресна, че аз правя това да приличаме на две държави, че трябва да спазвам закона който не позволявал това и че в Босилеград в матичната служба са направили грешка при записване на фамиленото име на жена ми! Показах й личния паспорт на жена ми и я попитах дали и в Отдела за вътрешни работи в Босилеград са направили същата грешка? Не помогнаха никакви обяснения и аз демонстративно тръгнах да се оплача на кмета в Сурдулица. Кмета не ме прие, прие ме секретарката на общината, една учтива и възпитана дама, на която обясних проблема и тя слезе с мен в матичната служба.

Отново същите обяснения и чиновничката нагло и безцеремонно повтори, че законът не позволявал детето ми да бъде записано така както аз искам! Поисках да ми покаже тоя закон. Търсиха го половин час и не го намериха. Знаех, че такъв закон няма. Накрая си признаха, че така им било обяснено на някакакъв семинар и че те се придържат към тия инструкции. Не ми казаха кой, кога и къде им е дал тези инструкции, но се съгласиха да запишат дъщеря ми като Костова, ако аз и жена ми в Босилеград подпишем изготвен от тях “протокол”, в който заявяваме, че искаме дъщеря ми да се казва Бояна Костова и го оверим с печата на община Босилеград.

Така и стана. След още един ден разкарване с жена ми в общината в Босилеград, и още едно пътуване до Сурдулица, аз най-накрая извадих кръщелно свидетелство за дъщеря ми на името Бояна Костова.

Това кръщелно свидетелство само частично ме удовлетворява. Въпреки че в края на краищата, фамиленото име на дъщеря ми бе записано според българската именна система и българският правопис, аз трябваше да подписвам разни “искове” и “протоколи” за “промяна” (?) на фамиленото име на дъщеря ми! Значи, въпреки че държавата наруши правата ми, тя формално пак стовари отговорността върху мен, че не тя, а аз съм “променил” името на дъщеря ми, въпреки че то, всъщност, си остана същото!

Накрая останаха да ми тежат още няколко въпроса. Дали всички босилеградски деца, които по принуда се раждат в Сурдулица ги записват като сръбчета и с неправилно окончание на -в? Защо тия деца не ги записват в кръщелните книги в Босилеград? Чии жители са тези деца – на Босилеград или на Сурдулица? Не е ли вичко това част от една прикрита политика която българското население го превръща в сръбско? Щом е толкова трудно да се родиш в Сърбия като българин, колко ли е по трудно да живееш в нея като българин? И в този смисъл, какво бъдеще ги чака тия наши деца в Сърбия, ако ние, техните родители, не успеем да им създадем нормални условия за живот?

Защо още с раждането ни подлагат на подобни изкушения, и ни карат да се отричаме от националната си същност? Кому е нужно всичко това, и защо никой не иска да разбере, че именно това нещо доведе до етнически напрежения и в крайна сметка до сегашното положение в което страдат всички граждани в Сърбия без оглед на националната им идентичност?

Все още (ли) е жива надеждата за Стамен Генов?

Пише: Иван Николов

На 29 юни 2002 година се навършват точно четири години откакто Стамен Тасев Генов от село Райчиловци Босилеградско, офицер на югославската армия, безследно изчезна във войната на Косово. Това са почти четири безсънни години на безуспешно дирене и тежка душевна агония за неговите смазани от скръб родители Надежда и Тасе Генови. И на една неувяхваща родителска надежда че Стамен е жив и един ден ще си дойде.

Това са и четири години на пълно безсилие на югославската държава, на югославската армия, на българската външна политика и на международните хуманитарни и правозащитни организации да изчоплят що-годе сигурно сведение за съдбата на Стамен Генов. Нима е възможно днес, в началото на 21 век да изчезнат не един и двама а повече от 1300 души и никой да не знае нищо за тях? Има нещо наистина неразбираемо в цялата тази човешка трагедия, въпреки че нали, на война е като на война.

Съдбата на Стамен Генов открива гнилите места в югославската държавна и военна система, които в крайна сметка доведоха до нейното разпадане, но тя разкрива и равнодушието на международните мироопазващи сили на Косово, както и безразличието на българската дипломатия за един безследно изчезнал българин, който макар и югославски офицер, заслужава закрилата на българската държава така както я заслужаваха и българските медици в Либия. Поне от чисто човешка гледна точка. Въпреки че защитата на медиците в Либия касае висши държавни интереси.

Но за ония български политици с къса историческа памет искам да припомня, че и босилеградчани са се били и са давали не малко жертви за свободата и независимостта на България.

Друг е въпросът че Стамен Генов е бил югославски офицер. Въпрос на младежко увлечение, на екзистенция, може би на стечение на обстоятелствата, или защо не, на убеждения. Това не променя нещата. Става дума за това, че родителите на Стамен имат право да знаят каква е неговата съдба. Те не искат нищо повече. И не могат да повярват, че няма жив човек на тоя свят който да им я разкаже.

Четири години родителите на Стамен Генов се опитват да издирят следите на сина си. Десетки потресаващи писма до Щаба на 3 армия, президентите на Югославия и Сърбия Милошевич и Милутинович, Съюзното и републиканското вътрешно министерство, Международния Червен кръст, Американския информативен център в Прищина, българското посолство в Белград, Българското външно министерство, Американското посолство в Белград, Хелсинкския комитет за защита на правата на българите, журналисти...

Бащата на Стамен е обиколил Косово, Белград и София, тропал е на десетки врати, получавал е оскъдни и противоречиви информации, срещал е съчувствие и състрадание, бездушие и равнодушие, но той няма нужда от това. Той иска да знае истината – каквато и да е тя. Защото неизвестността не му дава покой. А надеждата понякога може да те доведе до полуда... Всичко което родителите на Стамен са успяли да разберат за сина си може да се побере в няколко изречения.

На 29 юни 1998 година Стамен Генов тръгва с автобус от Джаковица, където работи като военен санитар, за Белград с цел да полага класификационен изпит на Медицинския факултет. Шофьора албанец изведнъж променя курса и в село Сокольево при Штимлье предава Стамен с още трима пътници хърватски граждани на албанските бунтовници. От там те са закарани в лагер на УЧК в Малишево където остават заедно 3 дни. На 5 юли 1998 хърватските граждани братята Иво и Войо Бакрач и Джордже Чук са освободени. На Стамен тук му се губят дирите. Един месец по-късно в напусната бунтовническа база в село Овчарево е намерена военната му книжка. В Международния Червен кръст в Прищина съобщават на бащата на Стамен, че български журналист на 24 август 1998 година се е пробил до него в лагер Лопушник където Стамен лежал леко повреден. В българското външно министерство и в българското посолство в Белград не знаят нищо за това. Неизвестно си остава и името на журналиста. От тогава насам до родителите на Стамен достигат само спорадични слухове от различни източници, че Стамен е жив и е военнопленник в болница на албанските бунтовници в околността на Печ или Призрен. Въпрос за съдбата на Стамен Генов поставя и българският премиер Иван Костов при посещението на водача на албанските бунтовници Хашим Тачи в София. Същият въпрос е обсъждан и по време на посещението на Иван Костов в Прищина. Но когато бащата на Стамен отива във външно министерство, българския зам-министър на външните работи Марин Райков покрусено признава, че няма никаква сигурна информация.

Междувременно, българската кореспондентка на радио Свободна Европа в Белград Ели Юркова упорито разследва и от време на време пуска кореспонденции по БНТ и радио Свободна Европа за случая Генов. И други журналисти отиващи на Косово се захващат със съдбата на Генов. Така в българските медии през лятото на 2001 година изтича информацията, че Стамен Генов е жив и до един-два месеца ще се обади на родителите си. Отново проблясва искрата на надеждата.

На 27 август 2001 към 18 часа майката на Стамен Генов е сама в къщи. Телефонът звъни, тя вдига слушалката, чува гласът на сина си и... припада. Слушалката остава да виси на шнура. Когато отново се съвзема, връзката е прекъсната. От тогава изминават още 6 месеца. Не е последвало никакво второ обаждане. Но родителите на Стамен видимо са по-спокойни. Дали Стамен наистина е жив или всичко е било само привидение на една обладана от скръб майка?

Последните две писма родителите на Стамен са адресирали до Президента на Република България Георги Първанов и премиера на българското правителство Симеон Сакскобурготски. Молбата е кратка и ясна: “Моля Ви да предприемете съответни действия пред югославските власти и международните мироопазващи сили на Косово да бъде издирена съдбата на моя син Стамен Генов!” Те, горките, само това искат – да знаят истината! И са готови да я приемат.

Югославия продължава безнадеждно да се разпада. На фона на големите исторически събития, кого ли интересува съдбата на някой си там българин от село Райчиловци? В България се сменят президенти, правителства, министри, посланици, чиновници. В Югославия – също... Преписката по случая Генов вероятно е забутана сред файловете на някой компютър в някое министерство. Едва ли има кой да извади всичките информации по случая Генов, да ги сложи на масата, да се замисли над тях и да се опита да направи нещо. Кого ли интересува съдбата на един млад човек на фона на членството в Европейския съюз, безмилостната борба за власт, за постове, и мръсните клюки и интриги с които политиките си подливат вода един на друг.

Но на фона на една майчинска скръб по безследно изчезнал син, всичко друго е дребнава човешка суета. Нека поне майките на България и Югославия проявят солидарност със страданието на майката на

Стамен Генов и нека да поискат от своите синове и мъже, и от своите политически избраници, да направят нещо за да бъде издирена съдбата на тоя безследно изчезнал млад човек.

Здравеопазването в Босилеградска община

Пише: д-р Симеон Арсов

Според преброяването на населението от 1991 година Босилеградската община имаше 11 160 жители. В изтеклите десетина години населението в общината вероятно е намаляло още повече, както поради неблагоприятната демографска структура – смъртността е двойно по-голяма от раждаемостта; така и поради чисто социални причини – безработицата и предизвиканата от нея емиграция.

Здравеопазването в Босилеградска община е организирано от Здравния дом в Босилеград, който има статус на болница за превентивна медицина и оказване на спешна медицинска помощ. Разполага с около 110 души персонал който е организиран в следните медицински служби: гинекологично-акушерска, епидемиологична, педиатрична, кабинет по вътрешни болести, рентген служба с ехографски кабинет, зъболекарска служба и биохимична лаборатория и кабинет за трудова медицина. Здравния дом в Босилеград разполага и с общ стационар.

В рамките на Здравния дом в Босилеград има още седем амбуланти: в селата Горна и Долна Любата (в която медицински екип отива два пъти седмично); Дукат (един път седмично); Назърица (един път в две седмици) Бранковци и Долно Тлъмино (един път седмично); Горна Лисина (три пъти седмично).

Специализирана медицинска помощ на населението от Босилеградско се оказва в Медицинския център в Сурдулица който се намира на около 60 километра от Босилеград, и в Здравния център във Враня който се намира на 100 километра. Най-големи трудности настават при транспорт на тежко болни нуждаещи се от високоспециализирана медицинска помощ особено при зимни условия. Пътят от Враня до Босилеград е много труден: освен че е в лошо състояние има много завои и се изкачва висока надморска височина от 600 на 1200 метра и отново се спуска на 600 метра. Пренасянето на тежко болен пациент от Босилеград до Враня с болнична кола при зимни условия продължава около 2 часа което в някои случаи може да се окаже фатално, например при инфаркт и кръвоизливи. Да не говорим за вредните последствия по болния от преодоляването на големите разлики в атмосферното налягане през Власина.

Според някои общи изчисления, само с пътните разноси които се дават с медицинските направления за специализирани прегледи до болниците в Сурдулица, Враня и Ниш, могат да се издържат лекари специалисти по психиатрия, пневмофизиология, офталмология и кожни заболявания с което би могла да се окаже по-ефикасна и по-икономична медицинска помощ. Разбира се, за това е необходимо да се по-добри и техническата база на Здравния дом с нови медицински апарати и съоръжения за работа.

Освен това, за да се подобри медицинската защита на населението от Босилеградско, мисля че трябва сериозно да се помисли върху изготвянето на един протокол за сътрудничество между здравните министерства на Сърбия и България с който да се създаде възможност за оказване на медицинска помощ на босилеградското население в клиниките на близките български градове: Кюстендил, Дупница, Перник, Благоевград и София. Освен че в чисто географски смисъл са винаги по-достъпни дори и при зимни условия, те също са много добре оборудвани за оказване на високоспециализирана медицинска помощ. Когато става дума за опазване на човешки живот, няма място за никакви остарели политически калкулации, защото човешкият живот сам по себе си е най-високата ценност.

Ето защо трябва да се направи всичко възможно да се подобри здравеопазването на босилеградското население, защото това население наистина се нуждае от сериозна медицинска помощ, както поради специфичните климатични така и поради тежките социално-битови условия при които то живее. Това се вижда и от структурата на заболяванията евидентирани в Здравния дом в Босилеград. Тя е следната: 0,9% ракови заболявания (около 18 случая годишно); 3% болести на кръвта и нарушения на имунната система (около 300 случая годишно); 2% болести на ендокринната система и метаболизма (около 200 случая годишно); 0,9% нарушения в поведението (9 пациента F20 –F29); 7% останали психози; 4% болести на нервната система; 4,3% болести на ушите и очите; 18% болести на кръвообращението и сърдечно съдови заболявания; 32% болести на дихателната система (17 пациента с активна ТБЦ); 7% кожни и подкожни заболявания; 11% болести на мускулната и костната система; 3% болести на пикочно-отделителната ситема (около 300 пациенти годишно); 6,8% увреждания и други недостатъчно дефинирани състояния.

Посочените цифри имат ориентационна стойност защото се отнасят само за хората които са поискали медицинска помощ. Най-много хора умират от инсулт и рак. Симптоматични са раковите заболявания. Освен чисто медицинските аспекти необходимо е да се установи степента на радиоактивното излъчване в Босилеградско.

С идването на д-р Миряна Цветанова за управител на Здравния дом в Босилеград, здравната защита и техническата база бяха значително подобрени, но все още липсват медицински апарати и съоръжения, специалисти и нова организация на работа. Здравеопазването в Сърбия е в много лошо състояние. Спонсори за медицинска апаратура, особено когато се касае за Босилеград се намират много трудно, но Здравния дом в Босилеград спешно се нуждае от един ROTEX – апарат за зъболекарската служба, ЕНО – апарат за обща педиатрия, ЕНО за обща медицина, Reagensi – за лабораторията и Рентгенов апарат.

Здравният дом в Босилеград се нуждае също така и от един компютор за счетоводствената служба.

Веселата трибуна на министър Веселинов

Пише: Иван Николов

Посещението на сръбският земеделски министър Драган Веселинов в Босилеград, вместо в сериозен разговор за създаване на политически и пазарни предпоставки за нормално функциониране на Босилеградското земеделие, се превърна във весела предизборна агитка в която министърът хем обещавахе че държавата ще помага развитието на Босилеградска община, хем даваше да се разбере, че пари няма. Накрая падна обещанието, че Републиканският фонд за развитие ще отпусне средства ако общината предложи добри проекти за развитие на земеделието. С други думи – тури му пепел.

Защото дори и да приемем, че в Босилеград някой може да изработи свестен проект, (като се има предвид какви “експерти” се разполагат в общината), той едва ли може да издържи основния критерий на фонда – да носи печалба. А от само себе си се разбира, че пари се дават само там където от тях могат да се направят повече пари.

В този смисъл така и не се разбра като какъв проект трябва да се направи, та овцефермата в Радичевци отново да заработи. Става дума за една несполучлива инвестиция проектирана и строена по комунистическо време от “експерти” които и хабер си нямаха от добитък и домакинска работа. Така че днес колкото и пари да се дадат за възстановяване на фермата, те отново ще потънат в Радичевския пясък както се случи преди няколко години, а единственото което може да се произведе в тази ферма са – нови загуби. Освен че беше построена на 20 километра от първите пасбища, фермата е с обществена (т.е. с ничия) собственост и всеки може безнаказно да граби каквото си ще, а инфлацията и безотговорното стопанисване я съсипаха съвсем. Сега едва ли има друго решение освен тази ферма да се приватизира и новият собственик да си прави сметката какво може да направи от нея. Но за отглеждане на овце и кози по Сушичкия пясък едва ли може да стане.

Обещанията на министъра че Министерството на земеделието ще субвенционира производството на тютюн и нови овощни градини също е безпочвено, защото за тютюна отдавна вече няма бройни семейства с евтина работна ръка, а овощните дръвчета вече не виреят откакто комунистическите “експерти” засадиха всички годни места с борови гори които неблагоприятно влияят върху овощните насаждения.

Така че вместо да ни залъгва с празни приказки и хвърляне на грешни пари в пропаднали фирми, държавата трябва да се погрижи да гарантира цените на селскостопанските произведения и да обезпечи свободен достъп на Босилеградските земеделци до българските пазари. Логиката е проста: ако селянинът може да продаде продукцията и да печели от това, той и сам ще си намери начин и средства да произвежда достатъчно и качествено.

За да забогатее, човек първо трябва да поумнее

Миле Ананиев Ненов е роден на 07. ноември 1965 година в Босилеград, има висше образование, работи в Автотранспортното предприятие в Босилеград. От миналата година оглавява Общинската организация на ДСБЮ в Босилеград. Помолихме го да отговори на няколко въпроса за читателите на нашия “Бюлетин”.

- Г-н Ненов, как преценявате сегашното състояние в Общинската организация на ДСБЮ?

Като стабилно. Всички членове свободно развиват своята партийна дейност. Трудим се да отстояваме програмата и устава на партията. Като се има предвид, че сме партия на всички българи в Югославия нашето членство е доста пръснато, което представлява известна трудност в работата. Но много наши хора във вътрешността все повече поглеждат към родния край, настояват за опазване на езика и на българското самочувствие. С досегашната си дейност ДСБЮ успя да оцелее и това само по себе си представлява опора и кураж за всички българи да се освободят от страха с който бяха обременени, страх, който не им даваше да си признаят че са българи. Този страх или комплекс, не знам как да го нарека, беше приел патологични размери, и ние до значителна степен успяхме да го преодолеем. Освободени от този страх, сега трябва да се обърнем повече към демокрацията и да настояваме и на практика да се прилагат правата които са ни гарантирани с новия Съюзен закон за малцинствата от 26. 02. 2002 г. Има разбира се и хора които не са доволни от ДСБЮ. Това донякъде е нормално. Но важното е, че партията живее, има вътрешни процеси които все повече узряват.

- **Какви са отношенията ви с останалите политически партии?**

Общинската организация на ДСБЮ на коалиционно равнище има отношение към ДС, ГСС, ДХС и НД. С тях засега имаме добри отношения и те ще си останат добри доколкото занапред продължим да споделяме демократичните ценности и уважаваме правата на нашето малцинство. Партиите извън нашата коалиция имат много негативно отношение към нас, няма да коментирам защо, те трябва да отговорят. Нека да оставим хората с време сами да открият истината и да направят своя избор. Убеден съм, че времето работи за нас.

- **Как преценявате положението в Босилеград след 5 октомври 2000 г. и особено след победата на ДСС в Босилеград?**

За съжаление, Босилеград беше сред икономически най-неразвитите общини в Сърбия и Югославия, и сега е така, и за съжаление, има всички изгледи и занапред да си остане така. Въпреки че бяхме най-лоялните граждани на Сърбия, ние нищо не получихме за тази наша лоялност. Всеки од нас трябва да се запита струваше ли си чак толкова да се превиваме и да си продаваме природните богатства на общината като гори, води и друго заради някакви партийни сметки.

След 5 октомври 2000 в Сърбия настанаха демократични промени, и след известно закъснение, дойдоха и при нас. Хората поискаха промени или по точно – по-добър и по-богат живот. За една година се случиха много неща, и според мен, нещата потръгнаха във всички сфери. Но времето е твърде кратко за да могат хората да го почувстват. Мисля, че големите трудности тепърва предстоят.

- **Как преценявате шансовете на сегашното управление на Босилеград да извади общината от икономическата криза?**

След местните избори на 4 ноември 2001 народа избра ДСС. Нашата община се нуждае от спешна икономическа помощ, но ние не я получихме за да насърчим и политическите промени. От тогава изминаха шест месеца, резултатите се виждат, сега народа трябва да си каже думата. Моята преценка е, че сегашното общинско ръководство положи усилия и направи това което можа. Личи си, че то не изпълни очакванията и положението става непоносимо.

- **Каква е стратегията на ДСБЮ за излизане от сегашната икономическа криза и какво е интересованието за членство в Общинската организация на ДСБЮ в Босилеград?**

За разлика от другите партии, ДСБЮ е партия която е поникнала из недрата на нашия народ – тя не е създадена отвън. Целите на ДСБЮ са цели на всички нас: да обединим усилията си и с достатъчно умение и сила да създадем нормални условия за живот: работа за младите, лична и имуществена сигурност, висока култура, с други думи да спрем сегашната миграция която унищожавя нашето малцинство. В нашата управленска програма се очертават реални основи за възраждане на нашето малцинство. Тази програма беше съгласувана и с някои други партии на общинско ниво. Тя се намира в програмата на ДСБЮ и в някои други публикувани документи. Разбира се, ние продължаваме да работим върху тази програма и да я развиваме така както се развиват и общите политически процеси. Мисля че хората започват да разбират за какво става дума. Разбира се, аз не казвам че всички трябва да станат членове на ДСБЮ, просто всички трябва да дадем подкрепа на ДСБЮ. Радва ме, че константно се увеличава интереса за членство в ДСБЮ и че все повече хора ни вярват.

- **Какви са според вас шансовете на сегашното управление на Босилеград да извади общината от икономическата криза?**

Мисля че по този въпрос няма какво да кажа. Шансовете на тия хора са много малки. Не че те не искат, просто подхода им е погрешен. Те чакат някой отвън да им даде помощ, а те са оставени в пустиня и не им остава нищо друго освен да си мечтаят за Кувейт. Пари се дават там където има интереси. Ако на тях никой не им дава пари – значи няма интерес от тях. Много е просто.

- **Дали тежкото положение на българското малцинство се дължи на държавна политика или е по-скоро резултат на липсата на единствена политическа стратегия вътре в самото малцинство?**

Това е сложен въпрос и той изисква изчерпателна студия на историческите събития от близко минало през които нашите краища изживяха вероятно най-тежките си години. Нямам думи с които това да го разкажа в едно-две изречения. Трудни времена, груба, систематична и целенасочена държавна политика. Притиснати от всякъде, нашите хора трябваше да отстъпват, това им се превърна в навик и за съжаление той продължава и днес, когато условията значително се подобриха, и когато се налага не да отстъпваш, а да настъпваш напред. Но ние не можем да съдим народа, трябва да го разберем добре и систематично да работим за издигане на неговият национален дух, езика, културата, религията като съществени предпоставки и за неговото икономическо развитие. Знаете ли, един страхлив, ограничен, прост човек е винаги беден. За да забогатее, човек първо трябва да поумнее – там е решението.

Интервюто взе Иван Николов

Управлението на ДСС в Босилеград е пълен провал

Председателят на Главния съвет на Демократичния съюз на българите в Югославия, лесовъден инженер Йовица Костов даде интервю на главният и отговорен редактор на “Бюлетина”.

- **Г-н Костов, изминаха 12 години от създаването на ДСБЮ. През това време се случиха страшно много промени както в Югославия, така и в Европа и на Балканите. В Сърбия се появиха и изчезнаха десетки политически партии. ДСБЮ въпреки натисците, успя да се запази. Според Вас, ДСБЮ претърпя ли известни изменения на организационен и идеологически план?**

ДСБЮ остави зад себе си един дълъг и труден период, в който въпреки неблагоприятните политически обстоятелства свързани с разпадането на бившата СФРЮ, войните които я последваха, югоембаргото, НАТО бомбардировките и свалянето на режима на Милошевич, и не на последно място, натисците на които беше подложена самата партия – успя да оцелее. И не само да оцелее, но и да запази своята политическа идентичност на партия чиято основна цел е защита на правата на българите в Югославия, икономически растеж и културно развитие на общините в които предимно живее българско население. В този смисъл ДСБЮ със своето политическо поведение даде градивен принос не само за опазване на мира в тази част на региона, но и за ускореното интегриране на Югославия в Европейската общност. Друг е въпросът, че никой не оцени това и не ни помогна да осъществим нашите политически цели. Което може да бъде и опасно: ако никой не оцени нашата прословута лоялност, хората могат да решат че не си струва да бъдеш лоялен.

ДСБЮ е партия с демократична ориентация, винаги сме предпочитали решаването на проблемите с демократични средства, чрез диалог и сътрудничество с останалите демократични партии в Югославия които имат разбиране за проблемите на българското малцинство и желание да дадат принос за тяхното решаване.

Разбира се, в ДСБЮ имаше организационни изменения. Това бе признак на живот, и благодарение на тях ние оцеляхме. Партия в която нищо не става е мъртва партия. Проведах се четири национални конференции на които бяха избрани нови ръководства под формата на Главен съвет на ДСБЮ и нови председатели. Общинските организации на ДСБЮ в Босилеград и Димитровград също провеждаха свои заседания, избираха нови ръководства, с други думи в рамките на възможното винаги се настояваше да се прави максималното.

На идеологически план ДСБЮ си остана последователен на принципите с които беше регистриран – национална политическа организация защитаваща правата и интересите на българското малцинство в Югославия.

- **Как преценявате положението на българското малцинство след 5 октомври 2000 година, какво е социално-икономическото положение в общините с българското малцинство, продължава ли нарушаването на индивидуалните и колективните права на малцинството, и продължава ли процеса на асимилацията?**

Не се оправдаха надеждите ни за промени. Общините в които живее българското малцинство – Димитровград и Босилеград си бяха и си останаха най-изостаналите – и преди и сега. Доходите на населението са под минималните, но затова цените на основните хранителни продукти са по-високи в сравнение с другите градове във вътрешността, повечето предприятия не работят, работниците с месеци наред не получават заплати, стопанството е сринато, здравеопазването на ниско ниво, няма условия за нормален живот. Хората просто се питат какво да си сложат на масата, владее безпаричие и бедността, а

най-лошото от всичко това е – че не се вижда изход. Нерешените проблеми в образованието, вероизповеданието, служебната употреба на майчиния език информиранието и културата. Продължава нарушаването на индивидуалните и колективните права на малцинството с една единствена цел – тиха асимилация. Смъртността е голяма, миграцията продължава, с всеки изминат ден ставаме все по-малко.

- **България прави ли достатъчно да защити правата и интересите на българското малцинство?**

За съжаление, не.

- **След 5 октомври в общините населени с българско население бяха формирани поне по една дузина сръбски политически партии. Оправдаха ли те очакванията за демократизация на проблемите с българското малцинство и какви са отношенията им с ДСБЮ?**

Не е само там проблема че се създадоха общински организации на “сръбски” политически партии от българи. Хората вероятно си мислят, че ДСБЮ не е достатъчно голяма рамка за осъществяване на техните интереси или смятат, че сръбските партии са прекият път за взимане на властта. В Цариброд изборите спечели местна партия “Съюз на граждани за Цариброд” за която не може да се каже че е “сръбска”, понеже е създадена от членове българи. Лошото е, че в ръководствата на някои от тези партии, има политици които забравят, че освен че са демократи, социалисти или радикали са преди всичко българи.

От друга страна, след 5 октомври 2000г. повечето членове на дотогава управляващите СПС и ЮЛ останаха смутени, не знаеха какво да правят и за да си запазят позициите в обществото, за една нощ си смениха идеологията и се зачлениха в други партии с “демократична ориентация” за да спечелят изборите и да останат на власт.

На изборите от 4 ноември 2001 година, ОС на ДСБЮ в Босилеград направи коалиция с още 4 партии: ДС, ГСС, ДХС и НД. Това бе възможно благодарение на добрите отношения с ръководствата на тия партии, общата борба срещу режима на Милошевич, общото участие във временното общинско управление и подписаното общо политическо споразумение за създаване на коалиция в което всички заедно се декларирахме да защитаваме правата и интересите на българското малцинство.

Ако бяхме спечелили местните избори сега нямаше да съкращаваме Комисията за подготовка и реализация на обучението по български език, обучението от тази есен щеше изцяло да се провежда на български език, нямаше да има пречки при изграждането на кабловската телевизия и голяма част от правата на българското малцинство щеше да бъде реализирана. За съжаление, някои членове на ДСБЮ това не го разбраха добре, но това са реалностите. Впрочем политическите убеждения на хората не са заковани, те се променят с времето. С останалите политически партии не намерихме общи допирни точки, някои от тях са сега на власт и ние виждаме как те се “застъпват” за правата на малцинството.

- **Как виждате положението на българското малцинство в контекст на възможното разпадане Югославия?**

Не очаквам положението на българското малцинство в конституционното устройство на новата държавна общност между Сърбия и Черна Гора да се промени, особено не да се подобри. Също не съм оптимист по въпроса, че тази държавна общност между Сърбия и Черна Гора може дълго да просъществува. Според мен Европейската общност с натиска който упражни върху Сърбия и Черна Гора да подпишат политическото споразумение, само отсрочи решаването на проблемите за 3 години. В Европа може би очакват че след три години ще се промени конфигурацията на политическите сили в Черна Гора, тоест, че тя може да се откаже от референдума за независимост. Бих се въздържал на този етап да коментирам бъдещето на българското малцинство в контекст на разпадането на Югославия. Знаем само че то не зависи толкова от нас, а повече от международните фактори и е доста трудно да се предвиди как ще се развива ситуацията по-нататък, но не е реално да се очаква тя да се подобри. Трябва да бъдем готови на всичко.

- **Как ще коментирате новият Съюзен закон за малцинствата?**

Може би е по-добър вариант от предишният, но е далеч от това да се каже че е добър, или че изпълнява Европейските критерии. Много малко и доста неясно се говори за образованието в основните и средните училища, отново се говори за “двуезичен модел” на образование който дава широки възможности за злоупотреби, неясно е регламентирано вероизповеданието на майчин език, защитата на културно-историческото наследство на малцинствата. Според мен, единствените подобрения са в сферата на служебното използване на езика на малцинствата в администрацията, правосъдието, основните лични документи и записването на личните и фамилните имена според традицията и правописа на принадлежащите към малцинствата. Целият закон иначе има характер на политическа декларация. Именно затова не очаквам че този закон сам по себе си ще подобри положението на нашето малцинство, но мисля че може да насърчи промените в тази насока.

- **Как преценявате управлението на ДСС в Босилеград след победата на местните избори от 4 ноември 2001 година?**

Пълен провал. Те просто нямат елементарно образование да се занимават с управление, да не говорим за това, че сред тях има и членове на бившата СПС-ЮЛ-овска власт, които се провалиха много по-рано. Техният подход в решаване на проблемите не е добър. Той е погрешен по принцип. Това са хора които идват от друго време, тяхната цел е да вървят напред, връщайки се назад към “старите добри времена”. Вместо да започнат реформите в стопанството с реструктуриране на собствеността на обществените предприятия, те се опитват да им обезпечат нови кредити с които някак да ги съживят. При това не държат сметка, че дори и да намерят нужните средства, след известно време ще ги похарчат и ще бъдат в още по-лошо състояние от предишното. Вместо да насърчават частния бизнес и предприемачеството, те го ограничават. Вместо да откриват нови пазари за селскостопанската продукция, те си губят времето с изготвяне на някакви “проекти” без да знаят за кого са предназначени и каква е тяхната крайна цел.

Единственото което им върви е даването на обещания. Те знаят, че един народ който няма нищо, обича да му се дават обещания. Но от друга страна със всички средства спират промените в образованието – съкратиха комисията за реализация на обучението по български език, за сметка на това създадоха комисия за кабелна телевизия. Сигурно кметът си мисли че в неговия “Кувейт” хората няма да имат нужда от български език! Продължават старите партизанщини по радио Босилеград в Милошевичев стил “волим и ја вас!”, “ако треба и живот ћемо даги за вас!” Ако наистина ни обичат, нека да си подадат оставките, да не ни нанасят по-голяма вреда. Това говорене на сръбски по общинските заседания (българин на българин да говори на сръбски!), според мен, е избиване на комплекси. Шумотевницата която се вдигна около частната кабелна телевизия “Кодал” произлиза от страха, да не би след време журналистите да им извадят кирливите дрехи на показ. Просто става дума за една некадърна власт от която живота на гражданите на Босилеград ден из ден ще става все по-лош.

Интервюто взе: Иван Николов

Имало едно време Югославия

Пише: д-р Валентин Янев

Имало едно време една обикновена балканска държавица наречена Сърбия. На Балканите, това “кръстовище” сполучливо наречено “барутния погреб” на Европа сърбите никога не се славили като добри войници но пък успявали да проявят завидни дипломатически умения.

Във всички локални и глобални войни заставали на страната на победителите, и когато след края на поредната победоносна война започвала подялба между тях на останките от победените противници, те с сърбите се въртяли като чакали около пиршеството, което си устройвали лъвовете и със скимтене се мъчели да откънат някой недооглозган кокал от трапезата на победителите.

Така малката Сърбия постепенно нараствала и заяквала като добре хранено и глезено детенце. Скоро тя се преименувала в Кралство на Сърби, Хървати и Словенци, а не след дълго вече се преименувала и като Югославия. Главозамаялите се сръбски водачи решили, че е настанало време да обединят под скиптъра на сръбския крал всички славянски народи живеещи на Балканите, независимо дали те самите искат това. Това поразително напомняло политиката на Руската империя в европейската, и най вече в азиатската ѝ част. Разбира се, не в такива мащаби, а в един умален размер, нещо като една малка Руска империя на Балканите.

Всичко това ставало под благоразположените погледи на Великите сили: Англия, Франция, и разбира се Русия, с една дума цялата Антанта, която насърчавала мегаломанските амбиции на балканското джудже за да може да изчезне от политическата карта на Европа една друга империя, която имала неблагоприятното да се изправи срещу същата тази Антанта. Става дума за старата и славна Австро-Унгарска империя. Но както знаем, апетита идва с яденето и така довчерата малкото сукалче протегнало жадно ръчички и към останалите съседи. В търбуха на ненаситното детенце попаднала Вардарска Македония обявена набързо за “Южна Сърбия” След това дошъл ред и на Западните български покрайнини – с части от Кулско, Трънско, Царибродско, Босилеградско и Струмица. Всъщност, сръбските генерали искали да вземат и Перник, но ги възпрял самият Пашич, разбирайки, че това преминава всякакви граници и могат да се разсърдят покровителите им. Та в онази далечна 1919 година се прокарва тази безумна западна граница, която разделя в две държави едно село, разполовява селски дворове и запокитва гробищата от една страна на браздата а училището и черквата от другата страна.

После континента се разтърсва от Втората световна война и това заличава много европейски монархии включително и сръбската, но превърналата се във СФР Югославия се сбoguва само с монарха си,

но не и с шовинистичната си политика. Този път тя умело лавира между Великите сили като Съветския съюз и САЩ възползвайки се от противоречията им и отстоявайки своите интереси на Балканите, като една малка империя. Но въпреки, че просъществува като такава повече от половин век, тя не успява да оцелее, както не може дълго да оцелее нищо което е изкуствено създадено на тоя свят. Същите тези Велики сили, които я създадоха на времето, когато това им беше необходимо, сега я развалиха защото вече не им беше потребна в този си вид и даже им пречеше за осъществяване на собствената политика на бързо променящия се европейски континент. “Панта рей, панта кине тай” са казали древните гърци и наистина всичко тече, всичко се променя, макар, че и на тях не им се иска да се променят толкова много нещата, но това може да бъде тема за един друг разговор.

И ето, че през последните години Югославия се разпадна в една кървава и жестока гражданска война, която по своето варварство надмина турските кланета при потушаване на въстанията на поробените балкански народи. Европа нарече това естествен процес на дезинтеграция на федерацията. Оказа се обаче, че всеки разбира дезинтеграцията си по свой си начин. След войната в Косово, Западът реши, че разпадането на Югославия трябва да спре вече. Тази разнебитена остатъчна Югославия беше на колене и не представляваше политическа и военна сила. Тя просто не им пречеше и не представляваше вече каквато и да е заплаха за тях. Раздробяването беше задоволително и то постигна целта си.

Не така мислеха обаче албанците на Косово, които дадоха да се разбере, че Косово фактически вече няма да бъде част от каквато и да е Югославия. Нещо повече, те гледат в бъдеще към евентуално обединение на тази област с Албания в една държава. На запад от Сърбия надигнаха глава най-верните им съюзници до вчера – черногорците. И те искат отделна държава защото разбраха, че заедно със сърбите могат единствено да продължат да потъват към дъното. Какво да се прави, когато корабът потъва, всеки се спасява както намери за добре. Ето, че и унгарците във Войводина се размърдаха и как не, та те винаги са се чувствали нещо различно от сърбите. Език, религия, история, традиция, всичко това ги доближава много до старата им родина Унгария, която на всичкото отгоре стана и член на НАТО, приобщава се към Европейският съюз и бързо се укрепва икономически. Всъщност, след свършека на двете световни войни Унгария се оказа най-ощетената европейска страна, защото около половината от територията и населението ѝ бяха дадени на съседните Румъния, Югославия, Словакия и Хърватско. В лицето на Войводина в наши дни все още просъществуват остатъци от Версайлската система.

С пълно основание към тази система може да причислим и Западните покрайнини. Тези многострадални западни български земи и населението им бяха държани в послушание и страх десетилетия наред и са пред прага на пълна асимилация.

Кой определя каква да бъде дезинтеграцията на Югославия? Кой решава кога да спре тя? Защо се приема за безусловно справедливо големите народности да могат да се отцепят от нея, а малките да продължават да живеят под сръбския похлупак? Ако ще се възстановява и възтържествува историческата справедливост, то нека това да се осъществи до край! Но това не са само приповдигнати, емоционални слова, те имат и своето юридическо основание. Ако някога в далечната 1919 година Западните покрайнини са били дадени във владение на Кралството на сърби, хървати и словенци с Ньойския договор, то сега след разпадането на тази държава кой дава право на сърбите единствено те да администрат в тези земи? Същото основание да администрат тук запазват и Хърватско и Словения, като наследници на тази разпаднала се Югославия. Нека те определят своето отношение към тази земя и това население и ако се отказват да управляват, то кому тогава възлагат своето право за администриране на тази територия?

Свидетели сме как една Черна Гора практически се отдели от довчерашната федерация и направи единството на държавата символично.

Свидетели сме как в Косово се създаде самостоятелна законодателна и изпълнителна власт, което го направи фактически държава в държавата.

Свидетели сме как Войводина върви с бързи крачки към състояние на голяма автономност.

Ще станем ли свидетели и на това, Западните покрайнини да престанат да бъдат последен остатък от отживялата времето си несправедлива Версайлска система? Времето ще покаже. “Всичко тече, всичко се променя” са казали преди много години елините.

**22.03.2002г.
София**

Югославия свърши, хайде да видим колко сме останали!

Пише: Радко Стоянчов

Тази година от 1 до 15 април ще се проведе поредното преброяване на населението в Сърбия. Преброяването трябваше да се проведе миналата година, но бе отложено поради събитията на Косово. Това преброяване не служи само за голо събиране на данни. То е и добра възможност да видим колко и какви хора сме останали.

Както е известно, според официалното преброяване от 1991 година българското малцинство в тогавашна Югославия наброяваше около 26 000 души. Това бе една бройка която бе оспорвана от мнозина и от най-различни гледни точки. Пак според данните от преброяването от 1991г. 74% от жителите на Босилеградска община се бяха декларирали като българи, а останалите – най-много като югославяни! И тази бройка бе оспорвана тъй като такова чудо като “югославска нация” не съществуваше, а в Босилеградска община сме останали толкова малко, че се познаваме поне до четвърто коляно и никой от нас не може да скрие нищо дори от личния си живот, а националният произход е нещо което се знае и помни от всички.

Тъй като Югославия вече не съществува, вероятно и колонките “югославянин” ще отпаднат. Сега обаче съществува реалната опасност от “сърбизиране на малцинствата”. Натрапената ни ценностна система според която “щом живееш в Сърбия, значи си сърбин” може отново да бъде използвана за прокарване на великосръбските идеи и политизация на преброяването на населението. С тази вече доста “оскубана” мисъл лесно могат да бъдат подведени както инструкторите и самите пописвачи, така и обикновените хора. С оглед на възрастовата структура и нивото на грамотността на населението в Босилеградско и Царибродско, малцина могат да направят разлика между национална и държавна принадлежност, а не са малко и тия които не знаят, че културните, етническите и религиозните граници най-често не се съвпадат с държавните.

Според някои изтекли информации от най-новите инструкции по преброяването някой очевидно се готви под маската на “свободата на националното самоопределение” отново да ни сложи куковиче яйце – тоест да ни подведе, в графата народност вместо българи да напишем “шопи”, или както те ни го обясняват “шопови”. Името “шоп” в нашата народна традиция се използва в ругателен смисъл, нещо като простак, примитивен, недосялан човек, “овчар”. В него няма никакво основание да се търси народност различна от българската. Явно става дума за политическа манипулация която има за цел отново да подменява нашата национална идентичност.

В този смисъл, не е излишно отново да припомним, че независимо в кои държавни граници се е намирало, населението в Босилеградско и Царибродско винаги си е било българско! Примерно в 36-те Босилеградски села няма нито едно сръбско домакинство! Това се вижда с просто око. Така че ако резултатите бъдат другоячни, това може само да потвърди, че държавата продължава да работи за променяне на националната структура на българското население. Това разбира се, ще се покрие с много какафонични пледоарии за демокрация, свобода на личността и правото на национално самоопределение, но под маската на всичко това ще личи една съвсем робска действителност. И разбира се една точно пресметната политическа цел която може много да ни навреди. Историята ни неведнъж е потвърдила, че всяко посегателство върху националната ни идентичност ни е правило все по-бедни и по-бедни. Днес последният ни шанс е да коригираме грешките в поведението си и да се сплотим под знамето на общите ни интереси. Като българско национално малцинство ние все още имаме шансове да привлечем вниманието на международните донори за икономическа помощ за възстановяване на нашата унищожена икономика, но като някаква измислена “шоповска” народност – шансовете са ни никакви.

Колкото сме по-сплотени и обединени под национална, религиозна или политическа платформа, (най-добре е и под трите заедно), ще бъдем по-силни и ще имаме много по-големи шансове да защитим общите си интереси и да заживеем цивилизовано. Що се отнася до преброяването, пописвачите винаги могат да покажат точен сбор от неточни данни и да превърнат преброяването на населението в чисто политическа манифестация на която някои отново да доказват някаква фалшива “лоялност”. Но кому е нужна тя?

Така че ако наистина искаме да защитим интересите си, нека при преброяването да си кажем истината – че сме българи. А не да се декларираме като българи само когато децата ни трябва да се запишат да следват на българските университети.

Житие и страдания на грешният българин Слободан Александров в Сърбия

Пише: Радко Стоянчов

Съвсем не е приятно да пишеш за мъките и страданията на хора пострадали от хорската злоба. Всеки съвестен човек може да им съчувства колкото си иска, но едва ли може да им помогне, защото днес лошите май станаха повече от добрите.

Той се казва Слободан Александров, роден е 1959 година в село Мусул Босилеградско. Като селско дете е изминал ученическия си път от Мусул, Горна Любата и Босилеград до Педагогическият институт в Скопие, където се дипломира като учител по руски език. Женен е, има дете.

През 1989 година постъпва на работа в основното училище “Бранко Радичевич” в крайдунавското градче Голубац, като учител по руски език. В Голубац живота му минава тихо и спокойно. Купува си апартамент и заживява със семейството си съвсем нормално. Но, уви. През началото на 1991/92 година в Сърбия се провеждат избори. Дотогава Слободан Александров го смятат за “македонец”. Тогава обаче му поднасят някакъв документ и той в графата “народност” пише – българин. След това вече животът му става непоносим поради систематичната атака на сръбската среда.

През 1991 година министерството на просветата съкращава руският език от учебните програми. Учениците от пети клас вече не изучават руски език, но останалите от VI до VIII клас продължават да го изучават. Точно по това време поради намаления фонд на часове Слободан е съкратен от работа. От този момент започва неговата тежка одисея. Търси работа, пише молби, искове, жалби, но всичко остава вопъл в пустиня. Сърбия е обхваната от националистическа истерия и животът на българина Слободан Александров от Босилеградско става непоносим. Мнозина му дават да разбере, че вече е нежелателен пришълец.

Той се вижда в безизходна ситуация и след дълго колебание, решава да потърси помощ от българското посолство в Белград. Тогавашният посланик на България в Белград Георги Юруков му устройва среща с министърката за човешки права и права на малцинствата г-жа Маргит Савович. Тя също се оказва безсилна. Българският посланик обаче твърдо застава зад босилеградския българин и заедно се озовават в кабинета на тогавашния сръбски президент Слободан Милошевич. Той го отправя при министъра на образованието Петар Бръкич и той го връща на работа. Но сега вече проблемът излиза от трудовите рамки и се поема от чаршията. Всички сложно застават срещу българина Слободан Александров. Той оцелява на работното си място до май 1993 година и тогава дефинитивно му връчват решение за съкращение “поради неизучаване в училището на руски език”.

Междувременно силните на деня в Голубац започват психологическата война срещу него и семейството му. Апартаментата му е разбит, парите и покъщнината са му откраднати. Вместо защита, следват още по-силни заплахи и накрая един ден го изгонват от апартаментата който той е купил със собствени пари. Слободан завежда дело. На първа инстанция, губи делото. На втора инстанция, Окръжният съд в Пожаревац връща делото на повторно разглеждане. Правосъдните процедури и разкарванията от съд на съд продължават и до днес. Предметите по делата № К.бр.55/2000; П.бр. 425/93; П.бр. 9140/95; П. бр. I-R 33/93 и до днес не са решени и вероятно няма да бъдат решени защото са засегнати нечии интереси.

За да не стане сериозен политически проблем на национална основа, министърът на образованието Бръкич с декрет го назначава на работа във Вранска Баня в основното училище “Предраг Деведжич” като административен работник. С решение № 281/98-1 от 13.10.1998г. Слободан е приет на неопределено време с 50% работно време като административен работник и 50% като работник в ученическата кооперация към същото училище.

През 1999 година избухва военният конфликт на Косово. Слободан все още е жител на Босилеград и военните власти вероятно не могат да го открият за мобилизация. През април 1999 година около един часа след полунощ четирима въоръжени лица от мобилизираните на Косово войници физически нападат Слободан в къщата в която живее, както той самият казва, с намерение да го убият. Същият момент в квартирата на Слободан се намира и Марина Спасич от Вранска Баня. Става сериозен бой но Слободан успява да се отбрани. След това полицията го привежда и го оставят осем дни в следствения арест. През това време той е подложен на сериозен тормоз и накрая му отнемат колата “Юго корал 45” въпреки че тя няма нищо общо с боя в къщата. Колата е била с македонски (скопски) номера. Слободан преживява всичко това. Но нещастieto не спира до тук. Новият изпълняващ длъжността директор на училището Драган Стаменкович един ден го осведомява, че е неправилно приет на работа, тоест приет е с министерски декрет. Все пак

директорът му “съчувства” и на 19 декември 2000 година временно го разпорежда като училищен библиотекар в училищното читалище защото работещата там библиотекарка Рада Йованович е на отпуска по майчинство.

През декември 2001г. Слободан се поболява и с доставено медицинско удостоверение отива на отпуска по болест. Вместо да му приеме медицинското удостоверение директорът Драган Стаменкович му връчва решение за уволнение със задна дата 5 октомври 2001г.(?!) и го отправя на бюрото по труда. “Объркването” на директора е очевидно и тенденциозно тъй като Слободан Александров е приет на работа в основното училище “Предраг Деведжич” като общ административен работник и работник в училищната кооперация, а в решението за уволнение е написал – преподавател по руски език!

След тази фактография е излишен всякакъв коментар. Задкулисните коментари на неговите колеги откриват истинското лице на проблема: “не бива един българин да изяде хляба на един сърбин, когато и за самите сърби няма работа а не ли за хората от малцинствата”.

По времето на предишния директор на училището “Предраг Деведжич” Велимир Булатович петима преподаватели сърби са били провъзгласени за технологично излишни. Но те си остават на работа. Защо Слободан който е дошъл след това е провъзгласен за “излишен”?

“Тези обяснения ги предлагам на всички журналисти от връянските медии, но никому не се понрави или никой не искаше да “захапе” тази тема – казва даскал Слободан Александров.

Учебните програми – хиперпродукция на ШОВИНИЗЪМ

Когато от днешната дистанция от време си мисля за причините които доведоха до кървавото разпадане на държавата, военнопрестъпленията, и изобщо за кризата на духовността върху която избуя омразата както между различните националности, така и вътре в самите националности, и в резултат на всичко това дойде до тежката икономическа криза която буквално ни застрашава с глад, стигам до причините които през изтеклите десетилетия доведоха до хиперпродукция на национална омраза която доведе не само до срив на цялата ценностна система, но и до страшни военнопрестъпления, и в крайна сметка – до всеобща национална катастрофа.

Ако приемем, че човек се ражда като чист лист хартия с еднакви възможности да стане добър или лош, тогава обезателно трябва да си поставим въпроса защо нашето общество произвежда толкова много лоши хора? С други думи, къде са причините за националната истерия която завладя сръбския народ и ни доведе до днешната национална катастрофа? Националната омраза не е нещо наследствено, тя се възпитава в нашите училища от най-ранна детска възраст по учебни програми които държавата ги прописва с определена политическа цел. Педагогиката от наука за възпитание и образование се превръща в средство за индоктринация на младите поколения в дух на нетолеранция и взаимна нетърпимост.

Учителите и преподавателите са бивши ученици които преди това са възпитани да вярват в нещо с което възпитават своите ученици, а учениците са бъдещи преподаватели които пак ще възпитават деца и така кръгът се затваря. Те механично повтарят и преподават на учениците това което от страна на държавата е прописано като учебна програма и обикновено не си задават въпроса каква пустош оставят в душите на децата. Пък и преподавателската професия не е звание, а чист занаят с който хората си изкарват екзистенцията, т.е. един преподавател не може да работи така както би искал, а така както това му се налага с учебната програма.

Децата обикновено не си задават въпроса дали това което им се преподава е вярно или не. За тях е единствено важно да си научат урока и успешно да приключат учебната година. Родителите също така много рядко си задават въпроса какво децата им учат на училище. Така и досега, и днес, а вероятно и занапред, ще продължават да се възпитават млади поколения отровени с шовинизъм и обременени с вътрешни комплекси, или пък непримирими бунтари които не са съгласни да приемат наложените обществени норми като правила на поведение, а от друга страна поради крехката си възраст не са в състояние рационално да осмислят света в който живеят.

Когато става дума конкретно за образованието на учениците от българското малцинство, има редица примери в учебните училищни програми когато на тях им се преподава съдържание което оставя трайни последици не само върху възпитанието им, но и върху тяхната психа.

Задавал ли си е някой въпроса как едно дете българче от Босилеград на 10 години на час по Обществознание възприема следните уроци: **“Първа световна война**. Австроунгария нападнала Сърбия обвинявайки я за убийството на престолонаследника Фердинанд. Престолонаследника е убит от Гаврило Принцип млад сърбин от Босна който желал Босна да се освободи от австроунгарската власт... Към Австроунгария се присъединили германците и българите... Сръбската войска се борила юнашки... Оттегляйки се през Албания, много сръбски войници измряли от студ и глад”. Или друг урок: **“Втора световна война**. В ранно неделно утро на 6 април 1941 германските самолети бомбардирани Белград. Танковете настъпвали от повече страни – особено от България. Младият крал Петър II и членовете на неговото правителство напуснали страната. Окупационните войски на Германия, Унгария, Италия и България разкъсали Югославия.” Или трет урок: **“Сърбия под окупаторите и техните сътрудници”**. Окупаторът извършвал масови разстрели. В Крагуевац не били пощадени и учениците... Части от немското и унгарското малцинство във Войводина се придружили към неприятелите. Също така голям брой Шиптари от Косово и Метохия се присъединили към немските, българските и италианските фашисти”. Цитатите са от учебника “Природа и друштво за 3 разред основне школе – завод за учбенике и наставна средства, Београд 1997г.”

Да учиш едно десетгодишно дете което принадлежи към българската народност, че България е окупаторска и фашистка страна от педагогическа гледна точка е несъвместимо със здравия разум, да не говорим затова че няма нищо общо с историческата истина. Изучавайки такава учебна програма нашите деца имат само две възможности. Първата възможност е когато буквално възприемат уроците които им се преподават и стават отявени българомразци и еничери към своя народ.

Втората възможност е когато разберат истината и се превръщат в бунтовници които мразят и порицават цялата система. В миналото преобладаваше първата възможност. Днес, когато тежката икономическа криза сериозно застрашава перспективите на бъдещите поколения, когато последиците от войната са налице и когато децата имат и алтернативни начини за осъзнаване на истината, преобладава втората възможност.

Тъй като днес с просто око се вижда, че сегашната образователна система възпитава хора които се разминават не само с целия свят но и сами със себе си, смятам че реформите които са ни така необходими, трябва да започнат от реформата на образователната система която в дългосрочен план да доведе до промяна в начина на мисленето и поведението сред хората. Иначе, всички приказки за реформи и промени ще си останат чиста демагогия.

Димитър С. Димитров
професор в Босилеградската гимназия
по югославска литература

Неразделено небе над разделена земя

Пише: Валентин Янев

Коренът ми е от Западните покрайнини. Баща ми е от село Груинци – Босилеградско, а майка ми е от Власи – Царибродско. Аз самият съм се родил и израсъл в София. Преди време един приятел ме попита завиждам ли на роднините си в Западните покрайнини. Този въпрос ме накара да се замисля и сега си давам сметка, че едновременно им и завиждам и същевременно ги съжалявам. Завиждам им за възможността да живеят заедно, близко един до друг и по този начин да поддържат родството си. През всичките изминали години ми тежеше, че съм откъснат от своята рода и тук в София се чувствах като дърво без корен. Чувствах, че този живот в големия град постепенно обезличава и замъглява спомена за родовия ми корен. Ето защо и намразих тази западна граница, която ме разделяше от баби, чичовци и братовчеди. Жестока граница! В училище никога не ми обясниха защо тази граница е прокарана така, че да разделя брат от брата и майка от син! Съжалявах близките си в Западните покрайнини заради съдбата им да живеят откъснати от родината и обезличавани от пълзящата сръбска асимилация на която бяха подложени.

Бях още дете, когато въпреки ограниченията успях да погостувам по-дълго време заедно с брат си на своите баба и дядо. Те живееха в едно откъснато планинско село Бански дол пръснато на махали из баирите югозападно от Цариброд. Това бяха най-романтичните дни от моето детство! В нашата махала – Дел, имаше петнадесетина къщи в които живееха предимно стари хора. Младите се бяха изселили в околните градове Цариброд, Пирот и Ниш, където имаше някакъв по-доходоносен поминък. Селцето беше напълно откъснато

от цивилизацията. До него можеше да се стигне само с мотор или магаре. Хората нямаха електрически ток и вода по къщите си! Липсваше механизация и всичко се вършеше на ръка.

Това беше изнурителен селски труд! Сутрин всички ставахме много рано, още по тъмно и тръгвахме по нивите. Двамата с брат ми се научихме да работим всичко на село. Беряхме круши, ябълки и сливи, загъртахме царевица, нижихме тютюн, жънехме със сърпове, пасяхме овце и крави. Носехме си вода и храна на нивите и там се хранехме през деня. Слънцето и вятърът ни печеха и брулеха по цял ден. Околността беше чудно хубава: баири, горички, долини, поточета и ширнали се тук-там поляни. Привечер се прибирахме изморени и огладнели но всичко това не ни дотягаше, защото възприемахме този тежък труд като една неомръзваща игра, която никога не бихме могли да изиграем в големия скучен град от който идвахме. Вечерта се скупчвахме в единствената обитаема стая, която служеше и за спалня, и за кухня, и за посрещане на гости. Седнали около масата на мъждукащата светлинка от газената лампа, която хвърляше чудновати сенки по стените изяждахме лакомо приготвената от баба ни вечеря, най-често боб, качамак или яхния. Котките се триеха от краката ни очаквайки да им подхвърлим скритом някой залък. Отвън кучето също скимтеше вперило поглед в масата без да смее да прекрачи прага. Дядо обичаше преди да похапне да обърне една-две чашки ракия, което го правеше по-разговорлив и тогава идваше на ред на така дългоочакваните от нас страховити истории за таласъми, караконджули и духове на умрели, които били в изобилие из тия гори и пуцинаци. След тия ужасни истории аз и брат ми не смеехме да прекрачим повече прага навън, защото всеки повей на вятъра и шум от раздвижени храсти и листа, разблъскваше сърцата ни до пръсване. Нощния мрак наистина изглеждаше пренаселен с тайнствени същества, а над главите на всички ни се разстиляше едно огромно небе осеяно от неизброимо много ярки премигващи звездици! От околните дворове долиташе блеене на овце, протяжно мучене на крави и недоволно квичене на прасета.

Постепенно гълчавата стихваше и уморените хора се затаяваха по домовете си или пък се събираха (за голяма наша радост) по съседски на кафе и ракия. Тогава приказките се въртяха най-често около добитъка и работата. Трябваше да си уговорят идване на вършачка, която да им овърше житото. После идваше на ред на мелницата, където да си смелят зърното. Трябваше да се редуват за общата паша на овцете си. Накрая, разбира се, бистреха и политиката. Главата ми клюмваше час по час, очите ми се слепваха за сън, а ушите долавяха брътвежа на старците докато умората ме пребореше и без да усетя се потапах в сънищата си, толкова ярки и истински, че не можех да ги различа от действителността.

Така се отгърколваха летните дни на тия хорица затънали до шия в работа. До тях не идваха вестници, нито пък пристигаха автобуси. Телефонът беше нещо непознато, както и телевизора. Радиоапаратите бяха рядкост тук-там по къщата, а новините научаваха от съседяни върнали се от пазар в Цариброд. Тогава този техен живот ми изглеждаше страшно романтичен, но сега навлязъл в своята житейска зрелост разбирам колко трудно е било ежедневието им. Лишени от най-елементарните придобивки и постижения на цивилизацията тези старци живееха захвърлени в планинската пустош без пътища и без поща, без лекар, черква и училище. Бореха се с каменливата планинска земя и въпреки всичко не напускаха селото и къщите си. Опъваха жили до последно като изморени, изпосталели добичета и дочакваха смъртта си в немотия и мъка, които ги съпътстваха през целия им живот. Така беше устроен живота им през 60-те години, за жалост почти непроменен остава и сега през 2002 година.

Днес в селото няма останал нито един жив човек, приютило ги е селското гробище в долния край на махалата. Плетовете са се слегнали а къщите са в руини. В заличените и обрасли с плевели дворове пропъзляват змии и се шмугват в сриващите се домове. Няма човешка гълчава и рев на добитък. Не ще ме чака и посрещне някой ако реша да се върна по местата където лудувах като дете. Всичко се е заличило освен онова огромно черно небе разстлало се над планините, осеяно с безброй блещукащи звездици! Неразделено небе над разделена земя.

София 11.12.2001 г.

Демографски преглед на Кюстендилско Краище до началото на XX век

Пише: Годор Димитров

Демографската картина на даден район е отражение на географските дадености и икономическото състояние в конкретните исторически условия. Колкото по-благоприятни са географските дадености – местоположение, релеф, климат, полезни изкопаеми, водни ресурси, почвена и растителна покривка, животински свят и други, толкова повече са възможностите и основанията за възникване и развитие на селищата и заселването им с определен брой човешки същества. По-нататъшното увеличение на населението, неговата гъстота, и действително движение и разпределение по пол, възраст, народност, образование, професия и т.н. също попадат в обхвата на географската среда. Не може да се говори за струпването на големи човешки маси върху една територия, ако географските фактори не благоприятстват нормалните условия на живот. Противното е трудно допустимо, а и примерите от световен, национален и регионален мащаб са достатъчно красноречиви.

Географските фактори в значителна, ако не и решаваща степен определят икономическото състояние и развитие на всяка територия, а оттам и демографското им проявление. Развита промишленост, модерно селскостопанско производство, сигурни транспортни, икономически и пощенски връзки и ред други обстоятелства свързани с икономическата структура оказват своето влияние върху демографските процеси. Цялостното икономическо състояние проявява своя положителен или отрицателен ефект върху социалното и културно-просветното равнище на населението и по-нататъшното му струпване или разсейване из географското пространство.

Изброените дотук предпоставки, а те могат да се детайлизират до още подробности се проявяват различно в конкретните исторически общества.

Посочените икономически, географски и исторически фактори са задължителни и се проявяват с адекватна сила и при демографската структура на Кюстендилско краище, макар че то е относително малка териториална единица. То се простира от изток откъм Радомирско краище, откъм север от Трънското краище, от запад граничи със Сърбия и Македония, а на юг допира до Кюстендилската котловина и крайнината Каменица. Площта му в така бегло очертаните граници възлиза на 1028,7 квадратни километра.

В геоложко отношение посочената територия представлява високо плато с надморска височина между 610 метра при село Долно Уйно и 1936 метра при връх Бесна Кобила (в по новите карти височината е 1922 м.) Скалната основа върху която по-късно се е развил релефа е кристалинно-шистна. Продължителното действие на водната ерозия е набраздило релефа на платото с дълбоки и тесни клисури с денивелация към Кюстендил и река Струма. В цялото Кюстендилско краище има само две малки котловини – Босилеградската и Треклянската, които са сравнително по-подходящи за заселване.

По отношение на климата, ако използваме възприетата градация, разглеждания район принадлежи към планинския климатичен пояс. Зимата е сурова и продължителна, с ниски температури. Лятото е прохладно и късо. Валежите са по-малко от другите части на България и са недостатъчни.

И другите географски условия не благоприятстват концентрация на населението в посочения район. То се подсилва и от икономическата недоразвитост на района. С изключение на рударството – добив на желязна и оловно-цинкова руди, практикувано в миналото, други отрасли не са били развивани. Основният поминък на местните жители било земеделието, скотовъдството и овощарството. Занаятите не са получили някаква по-висока степен на развитие.

Като прибавим към казаното дотук и петвековното турско робство, което допълнително е затруднило естественото развитие и на Кюстендилско краище, става ясно защо то е слабо населено с произтичащите от това негативни явления в демографската структура. Но въпреки посочените неблагоприятни възможности за едно по-добро жизнено устройване, Кюстендилското краище е било обитавано още от дълбока древност. Няма сигурни доказателства от кога и кои са били първите обитатели по горното и средното течение на Драговищица.

Като изхождаме обаче от обстоятелството, че Кюстендилското краище е споделяло най-общо историческата съдба на България и в частност на близко разположения Кюстендил, логично е да заключим, че населението не е могло да бъде по-различно. Ако допуснем противното, защо тогава в запазените археологически паметници и други извори за Кюстендил, никъде не е споменато наличието на другоплеменно население в близката околност, различно от това на естествения, географски и исторически център, какъвто се явява Кюстендил. Значи населението в целия Кюстендилски район е едноплеменно. Каквото е било то в Кюстендил, такова е било и в неговото краище. Другото не се връзва с логиката.

И така най-старото население, установило се в Кюстендилския район, а оттам и в Босилеградско е тракийското племе пеони (пеонци), населявало областта между реките Струма и Вардар. През 506 г. преди н.е. областта Пеония била завладяна от персите и голяма част от местното население било насилствено преселено в Азия. Другата част, която населявала земите западно от горното течение на Струма, в това число и Кюстендилското краище, останало по местата си. Следва продължилата близо 300 години славянска

колонизация на Балканския полуостров. Смята се, че завареното тракийско население се е размесило и претопило в голямата славянска маса. Как точно е протекъл този процес днес е трудно да се докаже. Не е известно със сигурност кое е славянското племе установило се в Кюстендил и околните земи, но при всички случаи това население е било различно от сръбските племена, заселили се значително по-късно на Балканския полуостров.

От IX век датира и българското присъствие в Кюстендилското краище. Предполага се, че това е станало по времето на хан Пресиян /836-852 г./, когато в пределите на България по всяка вероятност са влезли земите около днешния Кюстендил.

По време на Византийското владичество, а именно през 1048 година около 80 хиляди печенегни нахлули в българските предели. След разбиването им от византийските войски те били принудително заселени в западните български земи, включително и в Кюстендилското краище, където се смесили с местното население и били претопени. От тях останало само името шопи. Названието шопи не е никакво основание в неговия корен да се търси народност, различна от българската.

От краткия преглед е видно, че в разглежданата територия са живели преимуществено и последователно – траки, славяни и българи. Споменава се и за турци. Но с уговорката, че тяхното присъствие не е постоянно. Те не са живяли тук заседнало. Не са образували поселища, никъде на такива високи и гористи места, каквито са из Кюстендилското краище. В подкрепа на тези доводи е липсата на турски имена, на долини, местности, върхове, а също джамии и турски гробища. Единичните турски гробища в Босилеград, Трекляно, Драголевци и Габрешевци са използвани от турските чифликчии и семействата им само лятно време. Следователно, турският елемент не може да присъствува и не присъствува в демографската същност на Кюстендилското краище.

Има още една подробност в демографската характеристика на района, а именно, че днешните жители са потомци на повторно заселили се техни предшественици. Защо се получило така и точно кога, е мъчно да се отговори. Йордан Захариев допуска възможността Краището да е обезлюдено след завладяването на Велбъждското княжество от турците. Кому е било нужно това е трудно да се разбере след като самата турска власт не е имала интерес да унищожава местното население. То не е било разположено на границите на тогавашната Турска империя, за да стане проводник на други държавни интереси, или близо до важни пътища, за да пречи евентуално на движението на имперските войски. Причините за обезлюдването остават неизвестни. Едно е сигурно, че Кюстендилското краище е обезлюдявано и отново заселено. Събитието е станало преди около 350-400 години. Заселниците са дошли от Македония, Радомирско, Софийско, Трънско, Брезнишко. При заселването си те не са образували големи селища, а съвсем малки селца от 7-8 къщи. Постепенно селищата започват да се увеличават, но никъде не достигали повече от 50 къщи, застроени на едно място, защото неблагоприятните условия за това карали населението да напуска купните села и да се пръска по отделни махали.

Проследихме накратко предпоставките за възникване на живот и тяхното въздействие върху демографската характеристика на посочения район в хронологически ред.

А сега да разгледаме по-важните демографски съставки: брой, гъстота, движение, и разпределение на населението по пол, образование, народност и вероизповедание. Ще използваме сведенията, които ни е оставил Йордан Захариев. Тях той ги е извличал от съответните статистически справочници и списъци от основните преброявания в Княжеството и Царство България. По понятни причини данните са до 1910, а след 1920г. такива данни е невъзможно да се открият в българските статистически източници.

От демографските елементи на първо място поставяме броя на населението, тъй като в него в концентриран вид са отразени всички други съставки.

Години	Брой жители	Гъстота на 1 км. кв.
1880	24127	23,4
1887	25307	24,6
1892	25682	25
1900	29660	28,8
1905	31057	30,2
1910	33670	33

Цифрите показват нарастване на жителите за 30 години с 9543 души, а в проценти малко повече от 39,5. То се дължи главно на естествения прираст. Гъстотата между първото и последното преброяване се е увеличила с 9,8 на квадратен километър. В сравнение с другите три околии на Кюстендилски окръг, гъстотата на населението е по-ниска. Например при преброяването от 1905 година за най-гъсто населената околия – Радомирската е било 66, на Кюстендилската 46, 3 на квадратен километър а за Дупнишката 44,4

души на квадратен километър. Или тук с най-голяма сила се проявяват неблагоприятните географски условия.

Друг демографски признак е движението на населението. От него в най-голяма степен зависят броя и гъстотата му. Цифрите отразяват действителното въздействие на всички изброени в началото фактори. А те са:

Период	Раждания:	Умирения:	Естествен прираст:
1881-1887	6376	2182	4194
1888-1892	4373	2313	2060
1893-1900	9236	4136	5100
1901-1905	6243	3332	2911
Всичко:	26228	11963	14265

От приведените цифри се вижда, че раждаемостта превишава смъртността и от там естествения прираст е положителен. Действителното положение е по-друго. Макар и привързано към родното си място поради недоимък, а в някои години и глад, част от жителите емигрират и се заселват в други краища на страната. Миграционните процеси се засилват главно за търсене на поминък. Така през неплодородните 1887-1892г. има изселвания в Търговишко. След затишие от 1893-1900г. в следващите години миграцията се увеличава. Много жители на Краището напускат родните си огнища и търсят препитание главно в Северна България (Козлодуй, с.Чомаковци и др.) а от 1908 г. отправят поглед и към Америка. За имигранти в района въобще не може да се говори. Ако не са съществували посочените миграционни движения действителният брой на населението, според Захариев, е щял на 31.12.1905година да бъде не 31057, а 38392 души. И нарастването на населението за 25 години е щяло да бъде не с 6900, а с 14265 души. Или за това време Кюстендилското Краище е загубило 7335 души.

За демографската характеристика от значение е и разпределението на населението по пол. При четири преброявания съотношението мъже-жени е следното:

Години	Мъже		Жени	
	бр.	%	бр.	%
1887	12749	50,4	12558	49,6
1892	13028	50,7	12654	49,3
1900	14921	50,3	14739	49,7
1905	15734	50,7	15323	49,3

С около 5% в полза на мъжете. Обаче последвалата емиграция изключително на мъже към Америка и войните изглежда е уравнило разликата, а вроятно жените са станали повече от мъжете. Но за тази неблагоприятна тенденция липсват данни.

Друга важна съставка на демографската структура е народността. Специално на нея сме длъжни да обърнем особено внимание тъй като са възможни, а и стават спекулации от недобросъвестни изследователи. В предходните редове бе подчертано, че народностната принадлежност на населението е българско. Категорично го потвърждава Константин Иречек, когато отбелязва, че в Изворска (Босилеградска) околия живеят изключително българи, които представляват 99,9% от жителите. Не се различават съществено цифрите, предложени ни от Йордан Захариев.

години	българи	евреи	цигани-православни	сърби	други
1887	99,96%	0,02%	0,02%	-	-
1892	99,92%	0,01%	0,06%	-	0,01%
1900	99,31%	0,06%	0,63%	-	-
1905	99,43%	-	0,42%	0,08%	0,07%

Данните показват, че процентът на българското присъствие при тези преброявания е над 99. Чуждото народностно участие е съвсем нищожно, в това число и сръбското, което се показва чак – 1905г. и то е 0,08%.

По вероизповедание разпределението е следното:

години	православни	израилтяни	мохамедани	католици
1887	99,98%	0,02%	-	-
1892	99,99%	-	0,01%	-

1900	99,95%	0,05%	-	-
1905	99,94%	0,01%	-	0,05

И тук коментарите са излишни, защото над 99,9% от жителите изповядват източно православна религия.

Грамотността е другия белег на демографските отношения. Показаните резултати достатъчно добре илюстрират просветното равнище на населението в един определен отрязък от време. години.

	грамотни				неграмотни			
	мъже		жени		мъже		жени	
	бр.	%	бр.	%	бр.	%	бр.	%
1887	947	7,66	9	0,08	11802	92,44	12549	99,92
1892	1872	14,37	91	0,72	11156	85,63	12663	99,28
1900	3842	25,74	259	1,75	11082	74,26	14480	97,15
1905	5008	31,82	437	2,85	10726	68,17	14886	97,15

Във всеки случай бие на очи слабата грамотност, особено при жените. За близо двадесет години броят и процентът на грамотните жени бележи слабо увеличение. Покрай другите причини плачевното образователно равнище на жените се дължи и на чисто психологически разбирания. В цяло Кюстендилско краище, пък и другаде, е било разпространено убеждението, че на жените не е нужно образование. Освен това липсата на градски селища е повлияла отрицателно върху равнището на грамотността. Общеизвестно е, че градското население е по-грамотно и увлича по силата на подражанието останалото население. Докато в другите краища на страната след въвеждането на задължителното начално образование неграмотността е почти ликвидирана, не можем да кажем същото за разглеждания район, поради насилственото му откъсване от България през 1920г.

Макар че демографското описание може да продължи с още подробности като: разпределение на населението по селища, височинни пояси, възраст, занятие, домакинства, семейно положение, материална, комуникационна и финансова обезпеченост и т.н. Една пълна демографска характеристика го изисква. Но това може да се направи при по-задълбочено и пространно проучване, което да обхване и годините след 1910, та до сега.

Антропогеографски изследвания на Босилеградско от втората половина на XIX столетие

Принос към административната, демографска и социално-икономическа история въз основа на по-важните досега обнародвани трудове.

Пише: Иван Николов

До неотдавна се считаше, че Босилеградския край за науката през XIX век е представлявал същинска terra incognita – бяло петно върху географските карти. Това заключаваме от първата географска карта на Хайнрих Киперт, която авторът обнародвал през 1853 година във Виена за нуждите на австрийския генералшаб. Никакви сведения за Краището няма там. И.К. Иречек в своя “Дневник” (1884 г., Пловдив), пише как се изненадал, когато със своя другар, геолога А.Златарски, пътувайки, влезнал в някаква си Изворска околия”, за която по рано не бил чувал. Но веднъж срещнал се с Краището, той е оставил ценни сведения за него в “Княжество България” и “Пътувания из България”.

Малко повече сведения за Краището – западно от Босилеград дава Риста Николич (1919), като изследва няколко селища от Босилеградско.

Следва класическата монография на известния български учен Йордан Захариев “Кюстендилско Краище” печатана през 1918 година, в която се дават обширни сведения за Босилеградско.

В по-ново време заслужават внимание трудовете на Славка Драганова “Кюстендилски регион 1864-1919”, София 1996; и Жеко Попов “Кюстендилски окръг –икономика, партии, борби 1878 –1918”, Кюстендил, 1992 година, които дават не малко сведения и за Босилеградско. Съществуват и други източници от тоя период.

Вместо обикновен обзор върху посочените заглавия, използвахме части от съдържанието им, отнасящи се до административната, демографската и социално-обществената история на Босилеградско от втората половина на XIX век.

През дългите векове на Османската империя Босилеградския край изцяло е споделял тежката историческа, демографска и социално-икономическа съдба на Кюстендилска каза. По това време Босилеград като самостоятелна административно-териториална единица не съществува. В турските документи от този период Босилеград се споменава като село, а от останените сведения ясно личи, че той наистина е бил село и то наполовина по-малко от Божица.

До танзиматските реформи през 1839 г. в Европейската част на Османската империя е имало три еялета: Румелийски, Силистренски и Босненски. След танзиматските реформи се създават нови 36 административни единици (вилаети), от които 8 са били в Европейската част на Османската империя. Вилаетите (с приблизителните размери на окръзи) се състояли от санджаци (с приблизителни размери на околии) и нахии (с приблизителни размери на общини). Определянето на границите на нахиите се базирало на географски, икономически, етнически и демографски условия.

Босилеградският край тогава е част от Кюстендилска нахия (каза), която е обхващала 180 села и се числила към Кюстендилски санджак, който освен Кюстендилска е обхващал още и нахиите: Радомирска, Дупнишка, Радовишка, Щипска, Краговска, Егри-паланка, Петричка, Мелнишка, Дойранска, Тиквешка, Велешка, Струмишка и Вранска. През 30 години на миналия век Кюстендилски санджак е бил слят със Скопския, а след това е прехвърлен към Нишкия, а от 1864 г. след установяването на Дунавския вилает е присъединен към софийския мютесарифлък като седалище на три нахии: Полето, Пиянец и Краище. Административен център на нахия Краище е било днешното село Извор.

След причисляването на Кюстендилска каза към Дунавския вилает през 1864 г. Митхад паша започва описване на мъжкото население, на имуществото му и на данъчното облагане. Женското население не е описано поради това, че то не е подлежало на данъчно облагане. Благодарение на тия описи повечето от които са запазени до днес, ние можем да си създадем представа за данъчната, демографската, социално-икономическата и политическата действителност на Босилеградско през втората половина на XIX век и да направим интересни сравнения с по-късните периоди.

От запазените турски сведения за 35 села на територията на днешно Босилеградско се вижда, че през 1873 г. тук е имало 1876 домакинства (ханета), в които е имало 6683 мъже, от които 6629 са били българи и 54 цигани християни. Днес може да изглежда чудно, но според турските източници в Босилеградско не е имало нито един мюсюлманин, подлежащ на данъчно облагане. Мюсюлмани, мухаджири и цигани мюсюлмани е имало в нахиите Полето и Пиянец и те са представлявали 9-10% от цялото население. Пак от същите източници се вижда, че само за 10 години от 1864 до 1974 година населението в 35 босилеградски села се е увеличило от 11314 на 13366 или със 18,14%. От по-късни източници се вижда, че за 36 години (1864-1900) населението в Босилеградско е имало прираст от 57,73% и през 1900г. е наброявало 16 285. Интересна подробност е, че през същата година в Босилеградско е имало 495 погребения, 357 женитби и 1169 раждания.

Според Берлинския договор от 1878 г. от Кюстендилска каза са откъснати 26 села, които остават под османска власт в днешна Македония. Тези села са спадали към Южен Пиянец, наречен още Брегалнишки или Малешевски. От останалите 151 села 66 се отличават с особен статут, наречен “господарски” и още “агаларски” или “кесимджийски”, защото турските аги са притежавали тапиите за собственост на земите, които българските селяни са обработвали по наследство.

На територията на днешно Босилеградско през 1880 само 6 села са били свободни (изкупили се от бега): Божица, Груинци, Извор, Бранковци, Рикачево (Райкачево) и Рибарци.

Шериатското право е постановявало, че земите като: “ниви, ливади, кории, къшлаци, яйлъци, не са мюлк (пълна частна собственост) на стопаните им. Истинският стопанин е държавното съкровище (беймалът). Всеки, който държи във владение земи, е нещо като наемател (кираджи) на тези земи. Обаче с Ирадето от 1867 се предвижда разширяване на кръга на наследниците на държавните земи (мирие) до 9 коляно по мъжка и женска линия”.

С това обаче се узаконява само собствеността на собственика на тапията – “агата”. Селяните обработват земята му и му плащат рента (кесим), но той не може да ги изпъди, не може да залага и продава техните земи, които те наследяват като бащина. Но има и т.нар. чифлици, които са пълна собственост на чифликчията и които той обработва или давайки ги на исполица, или с наемна работна ръка. Между собствениците на чифлиците е имало и немалко българи. Разликата между двата вида взаимоотношения – чифлишки и господарлъшки (агаларски) е, че при чифликчията селянинът наемник взема $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, или по малко от реколтата, а при господаря е обратно: селянинът му плаща една част от своето производство като

наем, наречен още и “юджрет” или “кесим”. И в двата случая няма голяма разлика в социалното положение на българските селяни. Чифлици е имало в селата Босилеград, Гложйе, Дукат, Милевци, Горна и Долна Лисина и Горна и Долна Любата.

Според турските статистически сведения от 1874 година, с изключение на споменатите вече 6 села, останалите села в Босилеградско са с “господарски” статут. На територията на днешно Босилеградско е имало 131520 дьонюма обработваема земя. Средното владение на земя на домакинство е било 94 дьонюма (1 дьонюм е равен на 919,3 кв.м.), но има голяма разлика между селата. Най-голямо средно влияние на домакинство – 286 дьонюма – е имало село Плоча, а сред най-малките са Босилеград (46), Рикачево (41), Лисина зир (Долна Лисина) 38 дьонюма. Към края на XIX век средните добиви от декар са били: 64,9 кг/дка пшеница, 60,5 кг/дка ръж, 76 кг/дка ечемик, 74,2 кг/дка царевица, 162 кг/дка картофи и т.н.

За имотното състояние на населението от Босилеградско може да се съди и по оценките, които данъчните органи са правили на недвижимото имущество и на други допълнителни приходи, подлежащи на данъчно облагане. Плащали са се три вида данъци на имоти: емляк, иджар и теметуат, които са имали обща оценка наречена вергия.

Емляк буквално значи имот. Данък “емляк” се изчислявал на стойност от 4 промила от оценената стойност на имота на всяко домакинство: земята, земеделските постройки и други доходоносни имоти (воденици, бакалници, дюкяни и др). Така излиза, че средната стойност на имота на едно домакинство в Босилеградско е била 11800 гроша. Но има села, където тази стойност е била значително по-висока: Плоча (33731), Барйе (18964), Извор (16335 гроша); и по ниска: Милевци (5645), Ръжана (3238 гроша).

Иджар буквално значи “наемане”. Данък “иджар” се изчислява на стойност от 4% на дохода от приходоносни имоти (воденици, тепавици, дюкяни, ханове). От същите сведения е интересно да се отбележи, че най-голям иджар на домакинство през 1874 година е имало село Извор (2034 гроша), а най-малък Долно Тлъмино (Тлъмине зир) 6 гроша.

“Теметю” (мн. ч. теметуат значи печалба), но в действителност по онова време се възприемал като доход от занаяти. Този данък са плащали наемни работници, занаятчии, майстори и други на стойност 3% от осъществения доход. Средната стойност на теметуата на едно домакинство е била най-голяма в Долна Лисина – 1329 гроша, а най-малка в Райчиловци – 44 гроша.

Освен тези се е събирал и военен данък (бедели аскерлие) от православното християнско население, наричан по-рано още и харач или джизие. Мюсюлманското население е давало на всеки 180 души по един войник. Според по-късно провъзгласеното “равенство”, и християните са били длъжни на всеки 180 души да изкупуват по един войник, който на държавата е струвал по около 5000 гроша. Това значи, че всеки мъж християнин е трябвало да плаща по 28 гроша военен данък.

От циганите християни е събиран данък “циганска вергия” срещу квитанции и тя била разделена на 4 категории: I – по 70 гроша, II – по 50 гроша, III – по 30 гроша, IV – по 15 гроша.

Изброените видове преки парични данъци към държавата са имали важно значение като постъпление в османската хазна, но техният дял е все пак незначителен в сравнение с данъка от земеделската и животинската продукция. Този данък се е наричал десятък и се изчислявал в размер на 1/10 част от зърнените храни и другите култури на полевъдството (юшур). Десятък се е събирал и за овцете и козите (ресми агнам), и от свинете (ресми джанавар). Десятъкът през 1864-1867 е достигнал до 66% от данъчните постъпления на Дунавския вилает.

Десятъкът по стара традиция се е събирал в натура, но с развитието на стоково-паричните отношения е започнал да се превръща в паричен еквивалент, освен за житните култури, които още дълго са се изплащали в натура. За житните култури е имало четири начина за събиране на този данък: 1) когато реколтата е на снопи, 2) когато тя е овършена, 3) по мостра, 4) по преценка.

До танзиматските реформи единствения начин за събиране на десятъка бил чрез откуп (илтизам). Откупвачът се стараел със злоупотреби да извлече максимум печалби. След танзиматските реформи събирането на десятъка било предоставено на държавни чиновници, но тъй като те не могли да се справят, султанската власт възвърнала събирането на десятъка, чрез наем, а от 1855г. е издаден специален закон, който регламентирал отдаването на десятъка под търг. Но и това се оказало недостатъчно и натуралния десятък бил заменен с паричен по системата “тахмис”. Събирали се резултатите от реколтата през изтеклите пет години, това се разделяло на пет и получената сума се облагала с десятък. Но и тази система наскоро претърпяла крах и пак било въведено откупничеството, по-късно довело до страшна корупция.

Според писаното от тогавашни автори, когато юшурът се събирал от откупчици турци, населението винаги намирало начин да укрие част от производството, но когато данъкът се събирал от българи закупчици населението пропищявало. В Кюстендилска каза от 175 села българите откупчици държали 35.

Далеч по-сложно е било положението на селяните от господарските села във връзка с плащането на определения кесим на агите. Повинностите на краишките кесимджии били: 1) едно число кутли жито (една кутла е равна на 20 оки), 2) ангария (кърска работа – косене, жътва, вършене, и др.), 3) даване на дърва, въглища, колове за плет, масло, сирене, агнета, овни, и пр.) 4) определена сума пари. По-късно и кесимът е пресмятан парично.

В заключение може да се обобщи, че след танзимата в Босилеградско са плащани четири основни вида данъци на държавата:

а) десятък – 10% от земеделската и животновъдната продукция. За овцете и козите по 4,5 гроша на глава и за свинете по 3 гроша на глава. Общата стойност на десятъка от земеделие и животновъдство на глава мъжко население е възлизала средно на 140 гроша.

б) емляк – 4 промила от оценката на стойността на недвижимото имущество и 4% иджар, ако то дава неземеделски приходи. Средно на глава мъжко население се падало по 20 гроша данък от покрити и непокрити имоти.

в) теметуат – 3% от неземеделски (занаятчийски) доходи. Средно на глава мъжко население се падало по 5 гроша данък теметуат.

г) бедели аскерлие – 28 гроша военен данък от всеки мъж.

д) други неголеми видове данъци.

Значи, християнското население е плащало средно по 193 гроша преки данъци на държавата. Към това се прибавя по 1/20 от земеделската и животновъдната продукция наем на агата (господаря) в селата с господарски статут, което възлизало на средна стойност по още около 28 гроша на мъж. Като се има предвид, че едно домакинство в Босилеградско през втората половина на XIX век е имало средно по 3 глави мъжко население излиза, че средната стойност на данъка към държавата и господаря е била $(193 + 28) \times 3 = 663$ гроша.

За да имаме по-ясна представа каква сума е била това, нека прибавим, че цената на една овца е била 45 гроша, на една свиня 30 гроша, средна надница неквалифициран труд 5 до 6 гроша, 1 ока жито 30 пари. Но това се отнася за данъците в законния им размер. Турската финансова администрация е правила големи злоупотреби със събирането на данъците чрез откупчици.

Още през 1878 някои села са се били откупили от агите, но едва след Освобождението през 1885 на IV обикновено народно събрание се стига до решение за изкупуване на господарските и чифлишките имоти.

Освен недвижимата собственост, важно място в имущественото положение на населението от Босилеградско е заемало животновъдството. То е имало голямо значение за икономическото развитие, защото е осигурявало суровини за важни клонове от занаятчийството, за износни продукти като вълна и кожи и е осигурявало прехраната и транспорта на населението. През 1874 година по броя на отглежданите овце и кози Кюстендилски регион заема челно място сред останалите региони в българските земи с 353301 овце и кози, от които 72204 са принадлежали на селата от днешно Босилеградско и то с тенденция към увеличение. През 1900-1901г. Босилеградско вече има 107142 глави овце и кози. Свиневъдството е било застъпено през 1875 година с 3156 глави свине. Ако се направи сравнителен анализ, може да се види, че средното имуществено състояние на босилеградското население по това време не се различава съществено от имущественото състояние на населението от останалите български краища.

Ако се опитаме въз основа на тогавашните статистически сведения и описи на тогавашни автори да направим модел на имуществото на едно средно босилеградско домакинство в навечерието на Освобождението, то горе-долу е изглеждало така:

Ниска къща с едно помещение, градена без основи с правоъгълна форма с площ 16-20 кв.м., покрита със слама. Таванът е от груби дъски или плет, измазан с кал. Огнището е било на средата на къщата, а наоколо са били наредени качета, ношви, разбой, подница, връшник, бучка и други неща. Домочадието е спяло на пода върху рогозки и черги. Имало е от 7 до 9 и повече члена. В двора е имало още и плевник, яхър и кочина. По-заможните са имали и хамбар, казаница, фурна за хляб, кошара или търла за дребен добитък, нужник и кокошарник. Средно притежание на земя 94 дьонюма (86 декара) на домакинство. Средно 36 глави дребен добитък, 1-2 свине, чифт впрегатен добитък и понякога кон, магаре или муле.

Освобождението на Босилеградско от турско робство е пряко свързано с патриотичната дейност на две известни имена от Краището: Тако Пеев и Симо Соколов. Първият е организиран чети в района на Трън и Брезник и с една от тях, под водачеството на Иван Грънчаров е действувал около Босилеград и Кюстендил.

След влизането на Сърбия във войната Симо Соколов получава нареждане от руското командване да вдигне въстание. На 17 декември 1877 Симо Соколов вдига въстанието, разбива един турски отряд от 800 души и преследва остатъците му до Сурдулица. След това сражение се вдига цялото население на Краището

и в две направления, едното от които е през Босилеград, настъпва към Кюстендил, където въстаническите чети се съединяват с генерал Арнолди към средата на януари 1878 година.

С освобождаването на България от турско робство започва т.нар. “аграрен преврат”, с който земеделската собственост преминава в ръцете на българските селяни. При освобождаването (1877/78) българските селяни завземат земята на бягащите турци. Това особено се практикува в кесимджийските села в Босилеградско. Руските административни органи на първо време признават правото им на собственост.

След Берлинският конгрес част от избягалите турци се връщат и предявяват искания за обезщетение или връщане на земите им. Под натиска на Великите сили либералното правителство на Петко Каравелов е принудено да признае правото на собственост на турските земевладелци и същевременно гласува закон за изплащане на земите на турските чифликчии от селяните, като им отпуска кредити. При изключително сложни политически обстоятелства продължава изплащането на земята. През 1890 жителите на Босилеградско изпадат в несъстоятелност и изпращат прошение до Народното събрание да бъдат освободени от дълговете. През 1885-86 българския парламент освобождава от лихвите 42 села от Босилеградско, Пиянец и Каменица, но въпреки това селяните от Босилеградско цели 30 години не са в състояние да си платят дълговете и едва през 1919 година Правителството на БЗНС им опрощава останалите 400 000 лева дълг.

През следосвобожденския период земеделието в Босилеградско се изправя пред редица трудности: ерозия на обработваемата земя, застарели земеделски оръдия, традиционното недоверие на сеяните към всичко ново, нискодобивен расов състав на добитъка, несъстоятелност на повечето селяни да погасяват данъците си и пр.

Въпреки това, налице е увеличаване на обработваемата земя и броя на добитъка. Правени са безуспешни опити да се укрепят лозарството. Но овощарството като стопански отрасъл е известно още от римско владичество. От средата на XIX век в Кюстендил е донесена синята слива. Тя най-добре вирее в долината на Струма, и се е изнасяла сушена в големи количества през Солун за Триест и Марсилия. Прочутата кюстендилска сливова ракия се е изнасяла в Турция и другаде. През 1899 година в Босилеградско има 18450 дка овощни насаждения.

По това време се навлиза в сферата на пазарните отношения. Дребните селяни се пролетаризират. Обособява се едра, средна и дребна собственост. Според Йордан Захариев по това време в Краището владее постоянен глад. Селяните от Босилеградско започват да отиват на печалбарство в Сърбия и във вътрешността на България и Македония. ½ от населението от Божица се занимава с долгерство.

Обособява се и занаятчийството. През 1892 на Пловдивското изложение се изпращат образци оловна руда с 70-80% чист метал, но тя остава незабелязана. Главният колски път е Босилеград – Кюстендил, който се поддържа посредством пътна повинност на мъжкото население от 15 до 60 годишна възраст ежегодно по 6 дни. Междуселските пътища са в много лошо състояние. Пощенска станция в Босилеград е открита през 1890 год. През 1892 в Босилеградско има 7 души търговци на добитък (Петър Буцалов, Заре и Митко Харизанови и др. и 93 кръчми.

Според сведения от 1893 година, в Босилеградско има 10058 глави волове, крави и телета, 2578 глави товарен добитък, 95792 глави овце и кози, 455 свине и 14254 кокошки.

С изграждането на новата политическа система около 1887 в Босилеградско са създадени и първите дружинки на народнолибералната (Стамболовата) партия. По-известни имена от тогавашния Босилеградски партиен елит са Дойчин Стаменков от Босилеград, Христо Ризов от Груинци, Нико Църнощички, Стаменко Пашов (търговец), Станоя Байтошев, Симеон Ковчегарски, Яначко Георгиев, Стамен Андонов, Раденко Николов и др.

По това време за първи път Босилеградския край за кратко се обособява като самостоятелна административно-териториална единица. С Търновската конституция Княжество България се дели на окръжия, околии и общини. С княжески указ в Кюстендилско окръжие са включени – Дупнишка, Радомирска, Изворска и Кюстендилска околия. Първият околийски началник на Изворска околия е Атанас Марков.

За кратко време околийския център е преместен от Извор в Босилеград през 1882 г. Поради брожение на населението околийския център пак е върнат в Извор. От 1890 околийския център отново е пренесен в Босилеград, а околията е преименувана в Босилеградска околия. Като самостоятелна административна единица тя е просъществувала до 1 юни 1901 г., когато е включена в Кюстендилска околия.

Освобождението на Босилеградско го заварва на ниско просветно равнище. Имало е само 4 училища, от които Изворското е най-старо – открито е през 1833 година. От цялото население, което тогава е наброявало около 16000 души само 111 имат елементарна грамотност. В края на учебната 1879/80 г. училищата вече са осем с осем учители и 287 ученици. В следващата 1881/2 г. училищата са 15 с 35 учители, 515 ученици и 4 ученички. До 1914 година е създадена училищна мрежа, която е покривала целия

Босилеградски край с 43 училища, 55 учители и 2763 ученика. Освен това работят и две прогимназии с 8 учители и 427 ученика. Българското правителство и с извънбюджетни средства е подпомагало училищата в Босилеград, Божица, Брестница, Бранковци, Долна Любата и Топли дол. Проблемът със създаването на местни учителски кадри е решен с откриването на Кюстендилското държавно педагогическо училище, в което от 1885 до 1912 са обучени 108 учители от Босилеградско. През 1910 година процентът на грамотните в Босилеградско достига 30%.

Новица Станков – смея се, за да не заплача!

Новица Станков е от по-младото поколение свободомислещи поети на българското малцинство в Югославия който пише на български език и живее с болките и страданията на своя измъчен народ. От малък проявява интерес към поезията. Първите опити е направил в детският вестник “Другарче” където е получавал награди на регионално и Републиканско равнище. Прави дълга творческа пауза по време на образованието си, и след като се завръща в родния си край, отново започва да пише – предимно за хумористичната страница на “Братство” и в “Бюлетина”.

Роден е 1968 година в село Плоча, Босилеградско. От април 2001 г. работи в Ниш в железницата. Обича хумор, сатира, поезия, пътуване, природата и родния си край, спорта. Фен е на ЦСКА и Левски от София. Несбъдната мечта му е журналистиката. Милее за своя роден край.

Портокали за смет!

Пише: Тачко Милев

Босилеградска община е обхваната от вирусната епидемия на сиромашията, а властващите нямат слух и разбиране за селските и работническите неволи. Предизборните обещания за хиляди нови работни места се превърнаха в съкращаване и на тия дето приработваха там колкото за хляба. Може пък така да е и по-добре – нали неволята оправя колата. Не е добре, че ни е завладяла многопартийната лудост – не се знае ни кой пие, ни кой плаща, а новите нестригани политици в своето безсилие да разберат духът на новото време, се владеят като богове. Предишните бяха лоши та лоши, ама сегашните май че са по- лоши – не си ли член на тяхната партийка, гледат не да те придобият я с телефон, я със селски пътища, я с някоя очукана болнична кола, ами гледат направо да ти измъкнат писката за да не можеш да гласуваш против тях на следващите избори.

Всеки ден става от лошо по-лошо, ама колкото и да ни е лошо – сами си го избрахме. Дето има една поговорка: очи гледали, очи плакали! Къде ни беше акъла когато гласувахме на изборите? Толкова ли сме глупави, та не можем да преценим кой ни лъже и кой ни говори правото. Сега и да се каем и да не се каем – това е.

Та мисълта ми беше – пак ще има избори. Гледам, тука по Дукат една партийка почна да ни залъгва с някакви прокиснали портокали. Един портокал – един глас. Карат ги с джипове. Казват, някои си варили портокалова ракия от тях! Ама като потърсиш джип за някой болен засополявел старец – няма. След някой ден току-виж, д-р Лопатарев и д-р Мотикарев тръгват на работа. Кой що чини, ние само варено жито и боб кусаме по гробищата! Както и да е, с тия портокали за смет, нашите босилеградски политици събраха бая голям куп боклук!

Мамка му на петела

Пише: Радко Стоянчов

Там съм някъде в детските години, в студена зимна нощ до огнището пълно с жарава, седнал на стария триножник и подхванал на сливов дудук някаква песен; песен за млад войвода паднал ранен в гора зелена, до извор с вода студена, а над него се вият два орла, два сиви сокола, за бело месо гладни и черна юнашка кръв жадни... Още недовършил мелодията, някой почука на вратата. Унесен в свирнята, не казах ни “а” ни “ба”, втренчен в огнището и играта на пламъчетата беше ми все едно кой ще влезе.

- Хубаво, но тъжно свириш.

Тромаво се обърнах и забелязах не много възрастна жена, облечена в черно, с нежни пръсти, бледо лице, наполовина прекрито с шамия, а над главата ѝ имаше ореол от фосфорна светлина. Никога не бях я виждал.

- Ще продължиш ли? – попита жената.

- Ами, разбира се, но какво...

- Слушах те и преди това, и те познавам отдавна. Ти явно не си ме виждал, но си чувал за мене. И от както те помня, душата ти плаче, а дудукът си накарал да риде от тази тъжна песен. Това е песента на твоите поробени предци. Да, песента на поробения е тъжна, гласът глух и шепотен, и ти не си свободен, свободата я носиш в сърцето си. Музиката е връзката между дядовците и теб, твоя и тяхна заръка на господарите ви. Свирил си сред пастири и големци, пред познати и непознати, но пред родните големци не си свирил тази песен. Изсвири я, те имат нужда от нея, да се събудят сред гробовете на своите близки, запомни го това нещо. Как ги взимаш вашите големци?

- Извинявайте, но ние големци нямаме...

- Да, но ги избирате за и щом ги изберете, те вместо на вас служат на сатаната.

Танчоводата ви е нещастно момче. Нещастно поради тамбурата на дядо му! Знаеш ли историята за тази тамбура? Това сякаш не е история, а лична карта на родословното му дърво. Майстора на тамбурите е от девето село, а дървото е от Хайдушко осое. Стъблото е от стар явор под който са печени вакли овнове, пито е червено вино и са гърмяли тънки пушки иглянки. Гръмки слова и люти клетви падали за майка и родина. Дядо му свиреше същата песен както и ти, на тлаки и седенки, делници и празници. А сега той я захвърлил и тропа чужди хора, на дядо му тъкмо за това му е мъчно.

- Но дядо му нали е мъртъв... – уточнявам аз.

- Да, така е, но духът му е неспокоен, той е тук до мен и си иска тамбурата и му е тъжно за невестинската сая...

- Да, кому пука за някаква си сая, това е демоде, анахронно. – взимам се аз за адвокат на големеца.

- Може би, но не по дънките ще ви помнят, а по сайте, шарените торби и жътварските песни, това е вашето, родно и исконно... Съхранете го, - просто с молитвен глас ме умоляваше жената. - Защо толкоз се мразите помежду си, това е толкова подло и долно, обърнете се около себе си, дявола ви лъже, сатаната ви мами, не мразете никого, бъдете единни. Оня който ви е бил враг, уважавайте, но не любете. Видя ли “чарето” на вашия големец. Залюби момиче от друга сой, но уви! Предците му воюваха и се мразеха с нейните предци. Пролятата кръв носи нещастие. Връзката се разтрогна, настана пустота в душите им. Но се съвзеха всеки поотделно... И отново провал. Той погуби момиче, тя семеен мъж. И двамата бяха обречени.

- Ами! И такива ли работи стават по нашите краища? - бях любопитен.

- Разбира се, продължи жената. Той я накара да вземе от алтъните, от прокълнатите алтъни, окъпани с пот, кръв и робска мъка и всичко това поради ласките му. Предупредих го. Момичето се разболя, замина си курбан... Казах му къде да построи чешма, откъде да докара вода, и в зори от що да се отрече, за да се откупи от греховете. Нещо стори, но най-важното не го стори, той си знае какво... На зян домът му е обладан от сатаната. Там спокойствие няма. Нощни мори го наткрилят. В този дом е приграбено нещо ценно което не принадлежи на него, нещо одухотворено. Той го знае това, посещава църкви, ще му се да провокира божията милост, но не му се удава. Бог е велик, бог е щедър, ще му помогне, но той иска покаяние и молитви. Покаяние в дън душата и смерност в делата. Неговата близка, да хвърли това дяволско колелце във воденична бука. Да непроглежда из него съседите си: Този ноемврийски ден пак се е възползвала от “магическата” мощ на колелцето. Но... нещастieto е било там, че е избрала мъж който носи със себе си камък от Кръстова гора. Нейното колелце и този камък по магическата си сила е като да сравняваш ръчна и ядрена бомба. Изненадата беше за всички, но не и за мен, такава беше божията воля. Знаем че иска да се изповяда, но той не знае кога и как. Няма да ходят в църкви в друг вилает, да не ходи с грешни жени в чието съзнание тегне контрабанда, мъст и алчност. Нали божия храм е тук на една ръка разстояние. Тук ще се изповяда, ще направи дарение и няма да шади свещите. Да върне парите и децата на този на когото принадлежат, да изучи биографията на дявовата му тамбура и да не се срамува от саята на баба си.

Жената повдигна глава, пооправи шамията, скъта черното си наметало, а ореолът всякаш по-ясно засия над главата ѝ.

- Ще ти кажа една новина, но не бива да я шириш, ти си умно момче и знаеш кога и къде какво да кажеш.

Помислих дали няма да ме изненадат от спортния тотализатор, или пък ще ми каже някакъв цяр за краката на майка ми, може би, някаква приятна среща ми предстои, пътешествие или... Тя се поусмихна, и пак с тоя молитвен глас продължи:

- Знам какво ти идва на ума, но това са дреболии. Залогът е голям и часът настъпва. Поради лоши свидетели част от двора беше даден на съседите. Отношенията от тогава насам винаги са били напрегнати. Дошло е време потомците на свидетелите да се разкаят за постъпките на техните дядовци. Дворът отново ще ви бъде единен. Някому това няма да се понрави, но гузната съвест на свидетелите се събужда в главите на техните потомци. Правдата ще възтържествува.

Исках да попитам дали тази работа не е заклемена, но жената настояваше:

- Не се безпокой, всичко ще е наред, ще се оправи, много бързо ще се оправи, ще има съпротива, но дете казва народната, къде е вода текла пак ще тече...

Пламъците в огнището бяха стихнали, но усетих как мека топлина обвива тялото ми. Спомних си за съдебния процес срещу моите предци и комшиите. Четох присъдата. Нищо човечно нямаше в нея. Част от двора на моя праядо беше откъснат и даден само за това че беше сритал задника на уважаемите господа в едно кръчмарско меле.

Жената тихомълком напусна стаята, без да каже откъде идва и коя е, но аз се досетих.

Мамка му и на петела, изкукурика под прозореца и ме събуди. Беше събота, девети март, Задушница.

От културните програми на КИЦ –а

По повод традиционното полагане на венци и цветя на паметника на Апостола от страна най-висши държавни представители на България, политически и други организации и български граждани от България и чужбина, представители на КИЦ “Цариброд” в Босилеград и Общинският съвет на ДСБЮ участваха във възпоменателната церемония на 19 февруари и положиха цветя пред паметника на Апостола.

* * *

В навечерието на 129 годишнината от обесването на Апостола, на 18 февруари 2002г. Културно-информационният център “Цариброд” в Босилеград и Столична община София изнесоха поредната си културна програма.

В програмата взеха активно участие председателят на Общонационалния комитет “Васил Левски” Никола Хаджиев и група актьори от Кукленият театър в София. За значението на живота и делото на Апостола за освобождението на България говори г-н Хаджиев.

Преди това малкият първокласник от Босилеград Драган Божилов взе дъха на присъстващите със задушевното рецитиране на Ботевото стихотворение ”Обесването на Васил Левски” и повдигна настроението на присъстващите в салона на КИЦ-а. Г-жа Петя Йотова връчи малък подарък на Драган Божилов.

Актьорите от Кукления театър изпълниха един малък спектакъл с пантомимично изпълнение на пиеса символизираща Освобождението на България.

“37 Мис пролет – Кюстендил”

По повод 21 март Ден на пролетта, в Кюстендил бе проведена 37 манифестация “Мис пролет – Кюстендил”. Присъстваше Президента на България Георги Първанов.

Тържеството беше уважено от много държавни и обществени личности, бизнесмени, политици и дипломати. Манифестацията получи международен характер, тъй като я посетиха посланиците на Китай и Израел.

Председателя на Общинският съвет на град Кюстендил Анани Константинов, отправи покана и към представителите на КИЦ –а в Босилеград. Представител на КИЦ-а Радко Стоянчов използва присъствието си за да се срещне с Президента на България Георги Първанов и в кратък разговор да го запознае с активностите на КИЦ-а и актуалното положение на българското малцинство.

Денят на Освобождението на България бе отбелязан в Босилеград

От времето когато за първи път в Босилеград бе залепен плакат на който бе отбелязан 3 март Денят на освобождението на България, изминаха не повече от няколко години. Отбелязването на 3 март стана редовна традиция едва с откриването на КИЦ-а.

Тази година честването на 3 март в Босилеград бе съчетано със 125 годишнината от раждането на известният българин от Босилеград Йордан Захариев.

Благодарение на невидания ентузиазъм на Стоян и Ангелина Митреви от Козлодуй, община Козлодуй, Областна управа Кюстендил, козлодуйското средно общообразователно училище “Христо Ботев” и Икономическия техникум “Йордан Захариев от Кюстендил, директорите на училищата г-жа Николинка Николова и Каменка Каменова, депутатката от НДСВ от Кюстендил г-жа Елка Анастасова и група преподаватели направиха всичко възможно първото по-мощно отбелязване на 3 март в Босилеград да протече в знак на младост и оптимизъм. Над 120 деца от Козлодуй и Кюстендил изпълниха блестяща програма за босилеградските деца. След тържеството беше организирана скромна вечеря в кунята на основното училище в Босилеград, а след това децата от Босилеград отведоха по домовете на гости и нощувка своите приятелчета от България. Това бе най-добрият възможен начин за укрепване на приятелството и връзките между младите от Босилеград, Козлодуй и Кюстендил. Сред децата и възрастните които по този повод дойдоха в Босилеград имаше потомци на босилеградски изселници.

След програмата бе обсъдена възможност босилеградските деца към края на май да заминат за Козлодуй по повод Ботевите тържества където отново да се срещнат със своите козлодуйски приятелчета.

Така след десетилетия на забрани, страй и систематична антибългарска пропаганда децата от Босилеград и Козлодуй необременени от миналото на своите предци отново си подадоха и ръце и потвърдиха народната че “кръв вода не става”.

Председателят на КИЦ в Босилеград Иван Николов отбележи отсъствието на кмета в Босилеград с думите: “Властващите все още нямат вкус към подобен тип културни мероприятия и очевидно продължават на практика да се разминават с прокламираната политика за споделяне на европейските ценности и развиване на добросъседските отношения с България”.

Независимо от всичко, КИЦ в Босилеград направи поредното си успешно културно мероприятие. Този път с помощта на десетки босилеградски семейства които предложиха гостоприемството си на козлодуйските си деца. КИЦ искрено им благодари за това.

Селото Бистър – някога и днес

Пише: Горан Петков

Село Бистър се намира в южната част на Босилеградско. Според легендата, селото е получило името си по една невероятна случка. По време на Турското робство в село Ярешник бил убит турчин, и за да си отмъстят турците опожарили и опустошили селото което било много богато и нахвърляли в реката всичкото мляко, масло и мед което събрали в селото и от него побеляла цялата река. Реката се избистрила надолу по течението и това място било наречено Бистър.

Селото е било населено далеч преди да дойдат турците за което свидетелстват развалините на стара крепост в местността “Градище”. Ако се съди по имената на някои местности като “Татарско гумно”, “Татарска рътина”, може да се заключи че тука или са живяли татари или просто са минавали татарски нашествия.

Населението в Бистър е от славянски произход. Преди 100 години в селото са живяли над 600 души. Повечето от тях са се изселили през първата четвърт на 20 век. По време на Втората световна война и след нея голяма част от населението се изселва в България, а голяма част отива на работа или печалба по бивша Югославия и там остава. Според известният босилеградски изследовател Йордан Захариев през 1907 година село Бистър има 48 домакинства подлежащи на данъчно облагане и те отглеждат 1270 овце и 606 кози, което означава, че всяко домакинство в Бистър е имало по около 40 глави дребен добитък.

Хората са се занимавали със земеделие и скотовъдство, но е било развито и занаятчийството: в Бистър е имало 11 мелници, 2 тепавици, два дарака, дюкяни, фурна, обушарница и тенекиджийница. Общината в Бистър е създадена с Указ № 157 на Княжество България на 15 май 1887 година. В състава на Бистърска община спадат следните села: Бистър, Бранковци, Рикачево, Горно Тлъмино и Долно Тлъмино. Някъде по това време е създадена и пощата която и днес работи. Училището в Бистър е строено 1893г. През шейсетите години в Бистърското училище са учили около 300 ученици.

Бистър се е развивал и като духовен център. В центъра на селото още в края на миналия век е построена църква “Св. ап. Филип”. Тази църква бистърчани от селото и от диаспората успяха да я възстановят од по-нататъшно пропадане едва през 1999 г.

Днес в Бистър живеят 185 души. От тях 30 са деца до 15 годишна възраст. Селото е електрифицирано през 1984 година. Бистърчани днес отглеждат 120 овце и кози и около 160 говеда. В основното училище днес се учат 45 деца от 11 села. Миграцията напоследък като че ли е спряла поради общата икономическа и политическа криза в държавата.

Брезата в Босилеградският край

Пише: инж. Драган Мицов

Историята описва своето време. Биологическите закони са непознати. Божите пътища са недостижими.

Някога, преди много време (няколко века) целият наш край, Божица, Власина и Клисуря са били покрити главно с иглолистни гори. За това има научни изследвания и писани документи. Дори и днес на много места поройните потоци изкопават дебели борови трупи, од които хората някога са правили факли за осветление.

Тия гори са изчезнали. Кога и защо – няма научни обяснения. Има разни предположения: пожари, рудодобивни активности и пр.

В по-близко минало (миналия век) по тия места активно е започнало да се работи по залесяването на голите и еродирани места. Първите работи в тази посока са били проведени от инж. Кюркчиев, след него от инж. Топалов, по-късно тази работа много активно бе поета от нашето поколение. Бяха засадени хубави борови гори, од които някои вече се експлоатират и носят добри печалби на собствениците им.

За тази работа могат да се напишат много похвални думи за населението од този край и за работниците од горската секция в Босилеград и горското стопанство във Враня. Но в последно време, незнам защо, всичко спря.

Преди 40-50 години всички ливади и градини край реките (Тлъминска, Любатска и Драговищица), бяха засадени с върби од които нямаше много полза а имаше доста вреда, защо заемаха много плодородна земя. Това отдавна го разбрахме и с помощта на селяните на мястото на върбите засадохме елешки. Навсякъде засадохме по няколко стъбла елешки които много бързо се разпространяват. Рано зреят, реката носи семето и така захваща нови места. Сега вече всички брегове на реките са покрити с елешки а върбите поляка изчезват.

Засега само Божишката река не е добре уредена, тук все още владеят върбите, но вярвам и това да се направи. Елешката е много полезно дърво; защитава почвата край реките, използва се като строителен материал, подходяща е за изработка на ламперии и друго.

По-голям проблем и икономическа необходимост е да се разпространи брезата на този терен. Брезата е много хубаво дърво, успява на еродирана, необработваема, и почва обраснала в храсти и гъсталаци. По-добре успява по осойните места и бързо се разпространява. Рано зрее а вятърът разнося семето и така тя бързо покрива празните места. Освен че е хубаво дърво, и че заема голите и еродирани площи, тя има и голяма стопанска стойност: като строителен материал, за мебели, ламперии и друго.

Особено внимание трябва да се посвети брезата да се сади в по-големите борови комплекси като противопожарен пояс. С помощтта на това дърво много голини, еродирани терени и деградирани гори могат да се превърнат в хубави и полезни гори.

Областта на Власина е известна като терен където брезата е най-много разпространена. Сега вече тя сама се разпространява и обхваща синора на село Божица. Бреза има и по някои места в община Босилеград. Вярвам, а и нужно е да се поработи върху този проблем, та брезата като полезно дърво да заживее и тука.

Ще има места за кандидат студенти от чужбина в България

Всяка година сред босилеградските матуранти се увеличава интереса за следване в България. Съгласно постановление № 103 от 31.05.1993г. на Министерския съвет, Министерството на образованието и науката ежегодно осигурява до 400 места, субсидирани от държавата за приемане българи студенти за пълнен курс на обучение, включително подготвителен курс по български език в държавните висши училища, по ред определен от министъра.

С по-късните изменения и допълнения на това постановление от 1999г. е предвидено, че в държавните и общинските общообразователни и професионални училища на Република България могат да се обучават лица от българска народност при условията и по реда, установен за българските граждани, а с изменения от 2000 година Министерството на образованието и науката ежегодно осигурява 50 допълнителни места, субсидирани от държавата, за обучение на лица от българска народност в държавните и общинските общообразователни и професионални училища на Република България по ред, определен от министъра.

Също така, лицата от българската народност могат да кандидатстват съгласувано с министерството на образованието и науката и да се обучават в български държавни висши и средни училища и срещу заплащане на 30% от пълната такса за обучение на чуждестранни граждани.

Министерството на образованието и науката на Република България всяка година осигурява до 32 места на българските университети за кандидат студентите от Босилеград и Димитровград, и още 9 места за кандидат студентите от Хърватия и Югославия, които са на държавна субсидия, по ред и специалности определени от министерството. През изтеклите години за Босилеградските и Димитровградските кандидат студенти бяха осигурявани места за следните степени и специалности: **Магистър:** Право, Медицина, Стоматология и Фармация; **Бакалавър и магистър:** Археология, Психология, Биология, Социология, Педагогика, Информатика, Английска филология, Маркетинг, Счетоводство и контрол, Туризъм, Специална педагогика, География, Технология на храните, Компютърни системи и технологии, Транспортна техника и технология, Органични химични технологии, Горско стопанство; **Бакалавър:** Български и английски език, Английски и втори чужд език; Специалист; Медицинска сестра, Акушерка, Зъботехник, Рентгенов лаборант, Рехабилитатор. Възможни са известни корекции в предвидените специалности ако има особени желания.

За кандидатстване във висшите училища и заведения на Република България, кандидатите от Югославия обезателно полагат класификационен тест който се провежда по определен график, и който за кандидатите от Югославия обикновено се пада в първите дни на юли и се провежда в София. Допуска се едновременно кандидатстване за три специалности.

Документите на кандидатите се приемат до деня за провеждане на изпитите. Кандидатите подават следните документи: 1. Молба до министъра на образованието и науката; 2. Заверено копие от документ за завършено средно образование; 3. Заверено копие (препис) от документ за раждане; 4. Автобиография; 5. Документ за българска народност; 6. Личен формуляр по образец; 7. Заверено медицинско свидетелство, издадено в едномесечен срок преди датата на кандидатстването; 8. Документ за чуждестранно гражданство и адресна регистрация; 9. Кандидатите за специалностите “Спорт” и “Физическо възпитание” представят документ, удостоверяващ практикуването на състезателен спорт. Оригиналните документи по точки 2, 3, 5 и 8 се представят за сверка при подаването. Всеки кандидат получава входящ номер, който се записва върху молбата.

Подбора на кандидатите се провежда от Комисия назначена от министъра на образованието и науката чрез: 1. Тест по Български език и българска История; 2. Специализирани тестове по География, Западен език, Химия, Физика, Биология или Математика в зависимост от избраната специалност. Кандидатите по изкуствата (Музика и изобразително изкуство) полагат специализирани тестове по музика или изобразително изкуство. Резултатите от тестовете се оценяват по шестобалната система с точност до 0,25. Балът за класиране на кандидатите, с изключение на тези по изкуствата и спорта, се образува като сбор от: 1. Оценката от събеседването на комисията с кандидата; 2. Оценката от теста по български език която се удвоява за кандидатите които по пропозициите не полагат специализиран тест. 3. Оценката от специализирания тест.

Оценките и общият бал на кандидатите по страни и региони се нанасят в протоколи по образец и се подписват от всички членове на комисията. Класирането на кандидатите се провежда от всяка страна или регион по низходящ ред на състезателния бал и по реда на посочените специалности. Комисията може да пренасочи незаетите места към други специалности, страни и региони. В класирането не участват кандидати,

които са получили слаба оценка (2) или са с анулиран изпит. Кандидатите получават информация за резултатите от класирането в Министерството на образованието и науката или в Българските дипломатически представителства в чужбина най късно до 25 юли.

Класираните кандидати в срок от 10 до 15 август получават от Министерството на образованието удостоверение по образец. Класираните кандидати преминават едномесечен курс по български език, организиран и финансиран от Министерството с право на стипендия и общежитие.

Кандидатите за обучение в български висши училища от Босилеград и Димитровград на теста по История и Български език трябва да бъдат подготвени да отговарят по следните въпроси:

1. Историческата съдба на българската литература. Периодизация. характеристики.
2. Създаване и укрепване на българската държава. Разцвет на славянската писменост и култура (IX-Xвек). Славянските първоучители Св.Св. Кирил и Методий.
3. Възстановяване и утвърждаване на Втората българска държава (XI-XIV век).Характеристика на старобългарската литература.
4. Същност на Българското възрождане. Борба за независима българска църква. Обща характеристика на възрожденската литература. Личността на Паисий Хилендарски и проблема за националното самосъзнание в “История славянобългарска”.
5. Поезията на Добри Чинтулов – революционен зов за национално освобождение. Анализ и стихотворение наизуст.
6. П.Р.Славейков. Поемата “Изворът на Белоногата”. Красотата на родното като основен мотив в поемата.
7. Националноосвободителното движение на българския народ (XVIII-XIX век). Събития и личности.
8. Христо Ботев. Жизнен и творчески път. Образът на бореца за свобода в поезията му – духовно и революционно израстване (“Хайдути”, “На прощаване”, “Хаджи Димитър”, “ Обесването на Васил Левски”, “До моето първо либе”). Анализ и стихотворение наизуст.
9. Априлското въстание и Освобождението на България.
10. Иван Вазов – националният класик на българската литература. Биография. Обща характеристика на творчеството му – теми, идеи, жанрово многообразие.
11. Национално-освободителните борби на българския народ в поетическото творчество на Иван Вазов. “Епопея на забравените”. Обща харатеристика и анализ на ода. Наизуст стихотворение или откъс.
12. Национално-освободителните борби на българския народ в белетристичното творчество на Иван Вазов – “Под игото”, “Немили-недраги”, разкази. Сюжети и образи. Анализ на творба.
13. Обществено-икономическо и политическо развитие на България от Освобождението до началото на Балканските войни.
14. Творчеството на Алеко Константинов – пътеписи и фейлейтони. “Бай Ганьо” – жанрови особености. Анализ на творбата.
15. Пенчо Славейков и модернизирането на българската литература. Характеристика на творчеството му. Поемата “Ралица” – нравствена красота на българката.
16. Национално-освободителното движение в Македония и Одринска Тракия (1878-1912г.)
17. П.К. Яворов – жизнен и творчески път. Националният и социален трагизъм в творчеството му (“заточеници”, “Арменци”, “Градушка”).
18. Любовното чувство и образът на любимата жена в интимната лирика на П. К. Яворов (“Две хубави очи” и др.). Наизуст стихотворението.
19. Душевните противоречия и мечтите на лирическият герой в поезията на Димчо Дебелянов (“Аз искам да те помня...”, “Помниш ли помниш...”, “Да се завърнеш в бащината къща...”).
20. България през войните за национално обединение 1912-1918г.
21. Драмата на българския селянин в разказите на Елин Пелин (“На браздата”, “Андрешко”, “Нане Стоичковата върба”, и др.) Тематичен обзор, Анализ на разказ.
22. Жизнената сила и благородство на българина в разказите на Елин Пелин (“Ветрената мелница”, “Косачи”, “Пролетна измама”). Анализ на разказ.
23. Романтичната извисеност на героите от разказите “Шибил” и “Индже” на Йордан Йовков. Анализ на разказ.
24. Човеколюбието на Йовковите герои (“По жицата”, “Другоселец”, “Серафим”). Анализ на разказ.
25. Българска литература след Втората световна война – автори, идеи, жанрово многообразие.
26. История, култура и литература на българските общности в чужбина. Автори и творби.

Литература за подготовка на тестовете по Български език, История и специализираните предмети за кандидатстване в българските висши училища могат да се получат в Културно-информационният център “Цариброд” в Босилеград.

“Кодал” е вашата телевизия!

Първата частна телевизия в Босилеград е факт. Полека стихва шумотевицата която се вдигна около нейното откриване. Политическите негодувания, подозрението, страстите – стихват. Монтажните работи по изграждането на кабелната телевизия продължават.

Разговаряме с Александър Димитров, дипломиран икономист и директор на Д.О.О. “Кодал”.
Г-н Димитров, как стигнахте до идеята за кабелна телевизия?

Идеята не е от скоро, тя ме провокира повече от две години. Но това е сериозен проект, който изисква голям начален капитал и това бе основната причина която отлагаше началото на изграждането на телевизията. За щастие, нещата се развиха по най-благоприятния начин за нас и сложихме мозайката на бъдещата телевизия.

От идеята, до нейната реализация, какво беше необходимо да се направи?

Трябваше просто да се намери инвеститор. Благодарение на частния бизнесмен Николай Стоянчов от с. Дукат, който живее и работи в Белгия, в Антверпен, и който даде обещанието си да понесе главната финансова тежест по изграждането на кабелната телевизия, ние можехме сериозно да се заловим за работа. От тоя момент, моята отговорност беше още по-голяма тъй като трябваше да оправдая оказаното доверие на г-н Стоянчов. Освен необходимият капитал имаше нужда от специалисти в тази област. Моят другар и приятел Дарко Спиридонов, дипломиран електронен инженер, идеално пасна във формирацията се работен екип. От тук нататък ни предстоеше да регистрираме частно стопанско предприятие което основно да се занимава с радио и телевизионни активности. На 26. 02. 2002 година успяхме да регистрираме Д.О.О. “КОДАЛ” – името бе направено от началните инициали на тримата акционери в него. След дълго умуване, решихме да закупим главна станция марка “ТЕЛЕВЕС”, испанско производство, която бе монтирана от екип на Нишката фирма Д.О.О.”ICP” на 3 март 2002 година. Тук искам да подчертая голямата помощ на собственика на кабелната телевизия “Колор” от Кюстендил Иван Борисов Стоименов, който великодушно ни предава своя седемгодишен опит на кабелен оператер и винаги намира време да прескочи до Босилеград за да погледне как напредват работите. Той е просто един трогателен човек, който искрено се радва, че в Босилеград се изгражда кабелна телевизия.

От момента на регистрирането максимално бързо направихме всичко възможно да доведем сигнала до телевизорите на нашите съграждани. Паралелно с техническата страна на проблема, проведохме анкета сред населението на Босилеград и Райчиловци и хората масово се отзоваха на нашата идея, което беше още по-голям стимул за нашата работа. Тук искам специално да благодаря на колегите си от КИЦ-а които ми дадоха безрезервна подкрепа за реализацията на идеята.

Имаше ли трудности и кои бяха те?

Естествено е един такъв голям проект да се изправи пред редица трудности по пътя на реализацията. Ние предварително бяхме готови да посрещнем всички евентуални трудности и проблеми и ходом да ги решаваме. Подводните камъни на които се натъкнахме бяха от рода на липса на опит в тази област, а по-сериозните пречки идваха от страна на общинската администрация в Босилеград. С време, тия трудности бяха взаимно преодоляни и това може само да ни радва.

Как гражданите на Босилеград и Райчиловци посрещнаха идеята за кабелна телевизия?

Самата анкета показва голям интерес от страна на нашите съграждани и това ни даде допълнителна енергия и мотивация.

Особено държа да подчертая трудностите от кварталите Магурка и Изворщица, донякъде и Ясиковец и Карапин дол, където телевизионните апарати служат за украсни предмети в домовете на хората. Представяте ли си какво значи да нямаш възможност да приемаш нито една ефирна програма? Отзивчивостта в тези квартали беше стопроцентова. Имаше и такива които се съмняваха в това, че можем да направим кабелна телевизия, но след пускането на сигнала започнаха масово да се абонираат.

Как вървят монтажните работи с кабелната телевизия?

Благодарение на усърдието на екипа който работи на терена и ентузиазма на хората желаещи час по-скоро да получат сигнал, както и очертаващата се конкуренция, за която ние от “Кодал” нямаме нищо

против – тя максимално ни мотивира в работата, покритието на терена с кабелна мрежа ще стане в предварително планираните от нас срокове.

Какви са вашите бъдещи планове свързани с кабелната телевизия?

Най-напред да покрим територията на Босилеград и Райчиловци, което означава че монтажните работи ще продължат още два до три месеца. След това ще ни трябва известен период от време максимално да повишим броя на програмите и качеството на сигнала. Ще се стараем програмите да бъдат от разбираемите за нашето население говорни области – страните на бивша Югославия и България. Кабелната телевизия дава широка гама от възможности и ние от “Кодал” ще се възползваме от тях. Но за всичко това нашите абонати ще бъдат на време осведомени. Използвам случая чрез “Бюлетина” да благодаря на всички наши абонати и да им обещавам, че максимално ще оправдаем доверието което ни дадохте. Официалното тържествено откриване на телевизията ще се проведе когато приключат всички монтажни работи.

Интервюто взе Радко Стоянчов

* * *

Кметът хукна по селата ни да ходи
тълпа народ го посреща,
обещава ще строи заводи,
обсипва ни с любов гореща.

За неговия план всичко има,
на “нероден Стояна” купува калпак,
но хората му се подсмивват – едва ли
вече ще намери някой наивен глупак.

Од тази кметска пледоария
кавга стана в три села аман,
дали нещо накрая ще стане –
дай Боже, ама неznam!

* * *

Истинското е на дъното,
боклука е на повърхността –
това е реалността.
Който много знае
яде го нощта;
действително ядат тия
дето ги носи течението,
ядат и тия дето не ги е гад,
и накрая, те пак са в рая,
а не в ад.

* * *

Зор закон сменява.
Мечката от зор хоро играе.
Дали и водата от зор тече нагоре?
Не – от користолюбие!
Какъв е смисъла на живота,
сред адския кръг –
интереси, пари, лъжливо щастие...

* * *

Как беше по твое време, дядо?
Не ме питай, загубих аз своето стадо...
Каж ми дядо какво да правя,

твоите спомени да не забравя?

Приказката е дълга, мъчна и широка,
ще се разжалостя, тъгата е дълбока...

Внукът сложи пръст на чело
и се замисли за миналото,
дето все още към нас пълзи
и очите му плувнаха в сълзи...

Горан Петков

Там горе в полите на Балкана
обитаван от стар и забравен род,
настана политическа крамола голяма
сред един измъчен, изстрадал народ.

Там вместо славеи да пеят,
“гарванът грачи грозно зловещо”,
настръхнали хората са едни срещу други,
заради чужди коварни политически игри.

И всички сляпо към пропастта вървим
слепи водачи ни водят към нея,
заради мръсни партийни сделки,
не в Европа – вървим към Юдея.

Утре когато пред Бога принесем
своите омърсени грешни души,
Той сигурно няма да ни пита
какви са нашите политически бои.

Спрете се братя, дано разума
в тъмна нощ ви осветли мисълта,
Господи, подай ни сила и вяра
да заживеем в царството на любовта!

Раде Спасов

Домашната

Ана сънува сън,
Мария със санките иска навън.
Таткото стене и до печката дреме,
мама в часовника поглежда,
сармите в гърнето подрежда
(забравила сол да сложи).
Мама печката подпали,
на учебни занятия замина –
с голяма надежда!

Тора в обора

Ускорявам дните,
забавям мислите –

преслушвам лентата на бъдещето.

Малкото прозорче и бутилката
наблюдават изхвърлянето на тора –
ускоряват процеса.

Малките врабчета
с пълна доза крадено щастие
пренасят радостта на Бога.

О, Господи, ще има реколта;
ще я събират ли комунистите?

Иван Раденков **Тръгвай**

Гледай бистро и напред.
Път те чака, но не лек.
Прегърни ме бързо, прегърни
нужното в торбата прибори – тръгвай!

Тефтерчето с адресите вземи,
спомените в килера подреди
и билет за влака...
от перона ми се обади.

В ритъма на колелетата
нашата песен подхвани,
само хубавото отнеси.

Някой ден се завърни.
А сега, тръгвай си!

Омайване

Не се броят часовете и приказките,
които ги прегръщахме.
Блести от моето чело разкошът
на твоето име, в тази вода,
която отминава, виждам твой лик.
От миналото, до сега постоянно –
ти си същата,
без да могат да те скаменат годините.
Аз го описвам, твой снежен профил:
смях, брези – фрустрация бавна,
хармония славна; дни в нощта
и времето в самота.
Слънце което се връща, носейки аромата
на далечните космически цветове.
Не успях да разбера, все още
дали си жена или вълшебница!

Ода за генерал Джап

В нашият сиромашки район
генерал Джап е на трон,
тринайсет мандата наред
той е нашият почитан кмет.

От всичко той разбира,
в кметството се навира –
селски работи урежда,
и законите надглежда.

За неговият мандат
сред всички се открои,
там на селският площад –
чудна сграда построи:

На тавана, селска поща
като градска хубавица –
в мазето, ветеринарите лекуват
болни крави от дрисница!

Вече е с годините при края,
но не му се ходи в рая;
текезесета още прави –
комунизма да подглави.

С гордост носи си костюма,
понякога сам си дума,
на шията – вратовръзка,
кога куса, да не се изпръска!

В петък в града се корзира,
и в меверето рапортира,
за политическата ситуация
и предизборната агитация.

В рейса бабите стоят на крак
пред генералските пагони,
първата седалка е за мистър Джап,
да не мачка гладените панталони!

Пред иконата

Господи Боже помилуй ме,
откако си остави мотиката,
и се завана с политиката,
замрази ме градо,
и бел дън не видо!

Загази у лайната саглам,
и стана за резил и срам,
жени ме одумуят всеки ден
и ме направия за шен!
Удбаджиите ме стришат,
по вестници ме пишат,
а па тоя проклетник Джунето
раздава някакви пачаври

исписани със стихове и гаври,
и отвори ли устата вика:
“да върнеш в училищата езика,
ако ли не щеш – пирай теслата,
да си заковеш на нужнико вратата”!
Оная вечер у кафенето
Гъоре ченгето
ме тресна по къменето;
а па Треперците с тая –
телевизия ме закопая!

Радко Стоянчов

точно в десетката

бивш сръбски
зет
стана кмет
с авторитет
не е джанабет
знае за ред
някои рипат
от съклет
бил кмет за адет
но аз заклет
стихоплет
гарантирам
че момчето
е с квалитет
с умение и пиетет
води ни към
просперитет
залага кметския си
имунитет
и дипломата от машинния
факултет
че неговия кабинет
със знания
и мурафет
ще оправи
тоя вилает
обещава ни кувейт
независимост
и суверенитет
сам рече
аз ви обичам
и за вас ще умрем
кълна се в моя
харем
малко ми пречи тоя
кучи син
редактора на прословутия
бюлетин
само що скроя лъжата

той ми пъхне буст
в устата
не бива с буст в уста
оставка да поднеса
защо пък да не
да се знае
че и аз
на този свят нещо
съм дал
поне нека ме снимат
тия от кодал.